

DISCOVER

Latin America ISSUE 3/2567

No.3

DISCOVER
LATIN AMERICA

ASPAWATCH
AMERICAN AND SOUTH PACIFIC AFFAIRS

DISCOVER

Latin America ISSUE 3/2567

รวมบทความจาก DLA MAGAZINE

พิมพ์ครั้งแรก

กันยายน 2567

ISBN :

978-616-341-160-0

จัดทำโดย

กองลาตินอเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้
กระทรวงการต่างประเทศ
เลขที่ 443 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-643-5113-4
อีเมล : mfa1103@mfa.go.th

พิมพ์ที่

บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด
เลขที่ 45/12-14, 33 หมู่ 4 ถ.บางกรวย-จตุรรม
ต.บางขุน อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
โทร. 02-879-9154-6

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

กองลาตินอเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ.

Discover Latin America issue 3/2567.-- กรุงเทพฯ : กองลาตินอเมริกา
กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ, 2567.
80 หน้า.

1. ลาตินอเมริกา -- รวมเรื่อง. I. ชื่อเรื่อง.

980

ISBN 978-616-341-160-0

Contents

เปิดหน้าต่างสู่โลกลาตินอเมริกา

04

บทบรรณาธิการ

06

บราซิล
อนาคตคู่ค้าที่สำคัญ

ชรินทร์ทิพย์ เตชะเพิ่มผล (ฟลุค)
Managing Director
SUL AND BEYOND CO., LTD.

15

นางงาม
"SOFT POWER" อันทรงพลัง

เชื่อมสองฟากฝั่ง ไทย-ลาตินอเมริกา
ภุริ บัวชูก้าน
นักศึกษาฝึกงาน กองลาตินอเมริกา

31

การแต่งกาย
ในสังคมนาয়াโบราณ

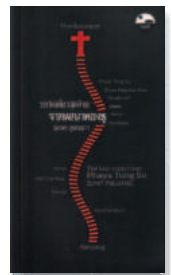
ปาลิดา ศิริสุรพงศ์
นักศึกษาฝึกงาน กองลาตินอเมริกา

37

การกอบกู้ความทรงจำ
ของตัวละครผี

ใน "เปโดร ปาราโม" และ
"รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู"
กฤษณนภัค ผลอ่อน
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

41

การากัส กับวาระแรกและวาระสุดท้าย ของ ซีมอน โบลิแวน

ธิดิ ดันพิสุทธิ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

59

หนีร้อนจากไทย ไปหาทะเลทรายอาตากามาที่ชิลี

ตอนที่ 2
สุวีรภา วิชัยธนพัฒน์
นักการทูตปฏิบัติการ กองลาตินอเมริกา

46

ไปโปลา วุค:

ตำนานศักดิ์สิทธิ์ของชาวมายา
สู่สายตาชาวไทย

กฤตพล อินอ่อน
นักศึกษาศึกษาฝึกงาน กองลาตินอเมริกา

63

เกาะกระแสน Nearshoring ในลาตินอเมริกา

ประภาศรี เจตทรงกุล
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา)
กองลาตินอเมริกา

54

หนีร้อนจากไทย ไปหาทะเลทรายอาตากามาที่ชิลี

ตอนที่ 1
สุวีรภา วิชัยธนพัฒน์
นักการทูตปฏิบัติการ กองลาตินอเมริกา

69

แยกออกไหม? สัตว์ท้องถิ่นตระกูลอูฐ บนเทือกเขาแอนดิส

ภัชชกร หาญกิตติวัฒน์
เจ้าหน้าที่โครงการ DLA

Editor's Note

สวัสดีแฟน ๆ DLA Magazine ทุกท่าน ก่อนอื่นเราขอขอบคุณสำหรับการสนับสนุนเป็นอย่างดีตลอด ความสนใจของคุณผู้อ่านเป็นแรงผลักดันให้เราพัฒนาเนื้อหาให้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและช่วยเปิดมุมมองกับลาตินอเมริกาได้หลากหลายแง่มุมมากยิ่งขึ้น

ในฉบับที่ผ่าน ๆ มา เราได้เห็นแล้วว่า แม้ประเทศไทยกับภูมิภาคลาตินอเมริกาจะห่างไกลกันทางภูมิศาสตร์ แต่ทั้งสองภูมิภาคกลับเชื่อมโยงกันด้วยเรื่องราวอันหลากหลายทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ที่ทำให้เราสองฝ่ายใกล้ชิดกันขึ้นมากกว่าที่หลายคนเคยคิด

DLA Magazine ฉบับที่ 3/2567 เรายังให้ความสำคัญกับการนำเสนอเรื่องราวทางเศรษฐกิจอันเป็นที่น่าจับตามอง อาทิ อนาคตการค้ากับบราซิล กระแสของ Nearshoring ในลาตินอเมริกา ไปจนถึงเรื่องราวทางวัฒนธรรม ทางการแต่งกายของชาวมายาโบราณด้วยลวดลายผ้าอันสวยงามที่ชวนให้เรานึกถึงลายผ้าไทยอยู่ไม่น้อย หรือ Soft power จากเวทีประกวดนางงามผ่านบทสัมภาษณ์สุด exclusive กับผู้คร่ำหวอดในวงการนางงามไทย แล้วจะได้พาท่านผู้อ่านไปสัมผัสความสวยงามทางธรรมชาติของทะเลทรายอาตากามาในชิลีที่เป็นแหล่งชุมทรัพย์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

พวกเราชาวกลาตินอเมริกา ผู้จัดทำ DLA Magazine หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาใน DLA Magazine ฉบับนี้ (เช่นเดียวกับทุกฉบับที่ผ่านมา) จะช่วยเปิดโลกทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจให้คุณผู้อ่านได้ตระหนักถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจและเข้าใจความหลากหลายในลาตินอเมริกามากขึ้น เพื่อให้เราทุกคนได้เป็นฟันเฟืองหนึ่งในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ไทยกับลาตินอเมริกาให้ใกล้ชิดและแน่นแฟ้นกันยิ่ง ๆ ขึ้นไป

¡Viva Tailandia! ¡Viva América Latina!
พบกันใหม่ในโอกาสหน้า

กลาตินอเมริกา
กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้
กันยายน 2567

บราซิล

โดย
ชรินทร์ทิพย์ เตชะเพิ่มพล (ฟลุค)
Managing Director
SUL AND BEYOND CO., LTD.

อนาคตคู่ค้าที่สำคัญ

หากพูดถึงประเทศบราซิลเมื่อสิบปีที่แล้ว คงเป็นประเทศที่ยังไม่ค่อยได้รับความสนใจมากนักในมุมมองของนักธุรกิจในประเทศไทย แต่ในปัจจุบันบราซิลถือเป็นประเทศที่ใหญ่ในภูมิภาคลาตินอเมริกา มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในภูมิภาค มีประชากรรวมกว่า 200 ล้านคน ถ้าจะเปรียบให้เหมือนประเทศไทย บ้านเราก็คงจะแบ่งเป็นภาค ๆ ไป ซึ่งแต่ละภาคก็จะมีสำเนียง อาหาร ดนตรี การแสดง ที่ต่างกันออกไป ทำให้บราซิลเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอีกประเทศหนึ่งเลย

ตลอดระยะเวลาที่ฟลุคได้มีโอกาสเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยนจากไทยในประเทศบราซิล และได้สัมผัสประสบการณ์และทำธุรกิจเกี่ยวกับประเทศบราซิลมาเป็นระยะกว่า 10 ปี ฟลุคคิดว่าบราซิลเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ตลอด หากเปรียบเทียบปัจจุบันกับสมัยที่เคยเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยนส่วนตัวมองว่าตอนนั้นประเทศบราซิลเป็นตลาดที่ใหญ่มาก เพียงแต่ยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนักในวงการนักธุรกิจของไทย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับบราซิลกำลังขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ โดยบราซิลเป็นคู่ค้าอันดับที่ 1 ของไทยในลาตินอเมริกา และอันดับที่ 23 ของไทยในโลก ภาคเอกชนจากทั้งสองประเทศเริ่มมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และมีการเข้าไปลงทุนระหว่างสองประเทศ แต่ยังคงมีโอกาสอีกมากที่ตลาดจะขยายเพิ่มเติมในอนาคต เนื่องจากปัจจุบัน วัฒนธรรมจากประเทศแถบเอเชียเริ่มเข้าถึงกลุ่มคนในบราซิลและลาตินอเมริกามากขึ้น รวมถึงระบบโลกและเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อกัน ทำให้ระหว่างสองประเทศเข้าถึงข้อมูลของกันและกันได้มากขึ้น ส่งผลให้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและความเข้าใจด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

พูดถึงโครงการ

Latin Link

เมื่อปี 2566 บริษัทของเราได้เคยเข้าร่วมโครงการ Latin Link ซึ่งเป็นโครงการของกระทรวงการต่างประเทศที่ได้นำคณะนักธุรกิจไทยไปเยือนภูมิภาคลาตินอเมริกาเพื่อแสวงหาโอกาสทางการค้าการลงทุน ถือว่าเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้เราได้มีโอกาสพบปะบริษัทคู่ค้าจากประเทศบราซิลจากหลากหลายกลุ่มธุรกิจ ทั้งบริษัทชั้นนำในประเทศบราซิล และกลุ่มร้านค้า Asian Store ในนครเซาเปาลู และยังสามารถใช้เวลาในการสำรวจตลาดและกลุ่มห้าง retail และ supermarket ต่าง ๆ ไปจนถึงร่วมแลกเปลี่ยนกับภาครัฐของมหานครเซาเปาลูในเชิงลึกถึงโอกาสในการขยายตลาดสินค้าไทยในบราซิล

ทำให้เราได้เรียนรู้ว่า ผู้ประกอบการจากประเทศไทยสามารถเพิ่มโอกาสและช่องทางในการขยายตลาดในบราซิลได้อีกมาก จากการสำรวจตลาด ในปัจจุบันสินค้าไทยประเภทเครื่องแกง เส้นพัดไทย ข้าวรวมไปถึงสินค้าเกษตร ก็ได้รับความสนใจจากคู่ค้าฝั่งบราซิลอยู่ไม่น้อย กลุ่มผู้ประกอบการสามารถเติบโตขึ้นได้อีกในปีต่อ ๆ ไป ประเทศบราซิลมีสภาพเศรษฐกิจที่เติบโตได้มากเมื่อเทียบกับประเทศกลุ่มลาตินอเมริกาด้วยกัน รวมถึงเป็นประเทศที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ดังนั้นบราซิลจึงถือเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคลาตินอเมริกา ที่ผู้ประกอบการไทยไม่ควรละเลยหรือมองว่าตลาดของประเทศนี้ยังไกลตัว

ในแวดวงธุรกิจและภาคเอกชนขนาดใหญ่ เริ่มที่จะมีความร่วมมือในเรื่องการลงทุนเข้าไปยังทวีปอเมริกาใต้ รวมถึงในบราซิลเอง หากจะพูดถึงสถานการณ์การลงทุนระหว่างไทยและบราซิลในปัจจุบัน การลงทุนและความร่วมมือระหว่างสองประเทศเริ่มเป็นไปในทิศทางที่กว้างและมีนัยสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะมิติของภาคเอกชนไทยที่เริ่มเข้าไปในบราซิลเพื่อขยายขอบเขตความร่วมมือในหลาย ๆ ด้าน ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของอุตสาหกรรม bio-ethylene และ synthetic fiber และในฝั่งของ aquaculture ที่มีการเข้าไปลงทุนในบราซิล นอกเหนือจากกลุ่มบริษัทเอกชนรายใหญ่แล้ว ผู้ประกอบการรายย่อยก็เริ่มมีความสนใจในภูมิภาคนี้มากขึ้น เนื่องจากปฏิเสธไม่ได้ว่าบราซิลเป็นกลุ่มประเทศ emerging market เป็นผู้นำเศรษฐกิจใน BRICS และยังเป็นประเทศที่มีประชากรที่มีกำลังซื้อสูงอยู่จำนวนมาก จากการแลกเปลี่ยนความรู้กับพี่ ๆ นักธุรกิจที่เรารู้จัก ถือว่าบราซิลเป็นประเทศที่ยังสามารถพัฒนาและยังมีโอกาสอีกมาก

ในฝั่งของ Sustainability และ Green Economy ประเทศบราซิลเองก็ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศในประเทศ โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายปกป้องและลดการทำลายป่าในพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศบราซิล ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่สำคัญที่สุดในโลกอย่างลุ่มน้ำแอมะซอน

"...we see Brazil as a key player in that green future."

Ambassador Majid Al Suwaidi,
COP28 Director-General

เมื่อเดือนธันวาคมปีที่แล้ว (2566) พลุคได้มีโอกาสเป็นตัวแทนเยาวชนไทย (youth delegate) ร่วมกับกรรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมงาน 28th Session of the Conference of the Parties (COP28) โดยมีหน่วยงาน UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) เป็นเจ้าภาพ ณ เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซึ่งในงานดังกล่าว มีผู้แทนจากทั่วโลกเข้าร่วมหารือประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยคณะผู้แทนจากบราซิลเป็นคณะที่ใหญ่ที่สุดที่มาเข้าร่วม COP28 ด้วยจำนวนกว่า 2,400 คน นำโดยผู้แทนระดับสูงอย่าง (1) ประธานาธิบดี Luiz Inácio Lula da Silva (2) สตรีหมายเลขหนึ่ง Rosângela da Silva และ (3) Maria Osmarina Marina da Silva Vaz de Lima รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โดยประเด็นหลัก ๆ ที่เราตั้งใจเข้าไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมคือประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าแอมะซอน ซึ่งเป็นประเด็นหลักที่ทางบราซิลผลักดันในงาน COP28 ปีนี้

บราซิลจัดให้มีการเสวนาภายใน Pavilion ของตนเองตลอดงาน COP28 ซึ่งก็มีผู้ร่วมเสวนาทั้งจากหน่วยงานกลุ่ม NGO กลุ่มคนท้องถิ่นจากรัฐปารา (Pará) รวมถึง Mr. Helder Zahluth Barbalho ผู้ว่าการรัฐปารา ที่มาร่วมโต๊ะเจรจาหรือกับหลาย ๆ ฝ่าย ทำให้เราได้เห็นความมุ่งมั่นในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บราซิลก้าวขึ้นเป็นหนึ่งในเสาหลักที่ช่วยให้โลกบรรลุเป้าหมายการรักษาระดับอุณหภูมิพื้นผิวโลกไม่ให้เพิ่มขึ้นเกิน 1.5 องศาเซลเซียส

บทบาทของบราซิลได้รับความชื่นชมเป็นอย่างมากจากสหรัฐอเมริกาทรัมป์ ประเทศเจ้าภาพ COP28 ซึ่งได้แถลงว่า “AL TÉRRA and the UAE want to invest in the future, we see Brazil as a key player in that green future.” และสหรัฐอเมริกาทรัมป์ก็ต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนและลงทุนร่วมกับบราซิลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

และในงาน COP28 นี้เอง ทุกสายตาจากทั่วโลกก็จับจ้องไปที่บราซิลอีกครั้ง เมื่อบราซิลได้ประกาศตัวเป็นเจ้าภาพจัดงาน COP30 ในเดือนพฤศจิกายน 2568 สะท้อนความพร้อมและมุ่งมั่นของรัฐบาลที่ผลักดันประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

ในฝั่งของประเทศไทยเอง มีประเด็นที่เข้ากับฝั่งบราซิลได้หลายระดับในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ประเด็นหลักคงจะหนีไม่พ้นเรื่องของ BCG - Bio Circular Economy ที่ทางไทยเองตั้งให้เป็นวาระแห่งชาติ และในระดับระหว่างประเทศเอง ทางฝั่งไทยก็ได้มีการผลักดันประเด็นดังกล่าวในทุก ๆ การประชุมและการหารือกันในระดับรัฐกับหลากหลายประเทศ รวมไปถึงระดับนโยบายในประเทศเองที่มีการวางแผนที่ชัดเจน และถือเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศไทยสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีด้าน green economy ได้อีกหลายมิติกับทางประเทศบราซิล โดยเฉพาะภูมิภาคตอนเหนือของบราซิลซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่สำคัญของโลกอย่างป่าแอมะซอน และในฐานะที่บราซิลจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม COP30 ถือเป็นอีกช่วงเวลาสำคัญที่ไทยควรเร่งผลักดันความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเตรียมบทบาทและทำที่ของเราในงานประชุมดังกล่าว เพื่อให้ประเทศไทยมีบทบาทในความร่วมมือเรื่องป่าไม้บนเวทีนานาชาติ และสามารถต่อยอดประเด็นต่าง ๆ ทางด้านการค้าการลงทุนเพิ่มเติม เพื่อให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความกระชับ แน่นแฟ้น และสามารถพัฒนาเป็น strategic partner หรือหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ของบราซิลได้ในอนาคต

นอกจากมิติของ sustainability ฝั่งของ **Soft Power - Thai Culture and Cuisine** ถือเป็นหนึ่งในโอกาสสำคัญและตรงกับกระแสที่ไทยเองถือว่ามีความโดดเด่นอย่างมาก

Soft Power ของไทยในปัจจุบันถือว่าเป็นจุดที่น่าจับตาเป็นอย่างมากเลยก็ว่าได้ เพราะไม่เพียงแต่มีกระแสที่ดี แต่ทางภาครัฐเองก็ดูจะเน้นในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย แนนอนว่านอกจากเรื่องที่เราผลักดันและสนับสนุนอย่างการท่องเที่ยว ในฝั่งของ Soft Power ก็เป็นจุดขายหลักของไทย ก่อนหน้านี้เราได้แตะเรื่องวัฒนธรรมของไทยและบราซิล ที่มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของความรักในเสียงดนตรี การแสดง ความรื่นเริงต่าง ๆ แต่โจทย์หลักจากทางฝั่งไทยเองคือเราจะหาจุดที่จะสอดแทรกวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็น ละคร ดนตรี อาหาร กีฬา เข้าไปได้ได้อย่างไร อยู่ที่ว่าทางเราจะมี ความ creative ในเรื่องการผสมผสาน Soft Power ของเราให้กลมกล่อม ถูกจริตกลุ่มลูกค้าทางบราซิลได้อย่างไรบ้าง ซึ่งแน่นอนว่าความ creative ของไทยเอง ก็มีชื่อเสียงระดับโลก คงเป็นไปได้ไม่ยากที่เราจะเห็น Soft Power ไทย เติบโตและขยายตัวมากขึ้นในประเทศบราซิลในช่วงหลัง ๆ มานี้ เรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินเองก็เป็นเรื่องลำดับต้น ๆ ที่อาหารไทย ขนมไทย ไม่แพ้ชาติใดในโลก บทสำรวจมากมายที่บอกว่าอาหารและขนมไทยติดอันดับโลก และแน่นอนคนบราซิลจำนวนไม่น้อยเลย ที่ได้เคยมีโอกาสเดินทางมาที่ประเทศไทย ได้มาลิ้มลองอาหารบ้านเราแล้วเกิดความประทับใจกลับไป ตัวอย่างเมนูสุดคลาสสิกที่ถูกปากคนบราซิลก็คงหนีไม่พ้น **ข้าวกระเพราไข่ดาว** ที่ไม่ว่าจะถามที่ไหนมาเมืองไทย กระเพราไข่ดาวเป็นเมนูที่คนบราซิลจะต้องพูดถึงทุกครั้ง มาในฝั่งของขนมหวาน บราซิลก็มีวัฒนธรรมการทานของหวานเยอะมาก ๆ ไม่ต่างจากบ้านเรา หลัก ๆ จะเป็นขนมหวานที่ทำกินเองในบ้านได้ เช่น พุดดิ้ง ซ็อกโกแลต ครีมมูสเสาวรส จะเป็นของหวานที่ทั่วทั้งบราซิลรู้จัก ดังนั้นบอกได้เลยว่าขนมรสชาติหวานจากประเทศไทยที่มี texture ใกล้เคียงกับขนมในบราซิล ก็เป็นอีกกลุ่มสินค้าหนึ่งที่ดีว่ามีโอกาสเติบโตได้ดีในตลาดบราซิล ซึ่งในไทยเองก็มีบางบริษัทที่ได้เคยได้พูดคุยกันไว้บ้างแล้ว

หากพูดถึงการลงทุนธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศบราซิล เรื่องของความปลอดภัยในบราซิลก็เป็นประเด็นสำคัญที่ไม่เพียงแต่นักลงทุนต่างชาติเท่านั้นที่กังวล นักธุรกิจในประเทศบราซิลเองก็มีการพูดคุยถึงเรื่องนี้ ในปัจจุบันสถานการณ์ความปลอดภัยในเมืองใหญ่ ๆ นับเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้ที่มีความสนใจจะเข้าไปทำธุรกิจร้านขายของ หรือร้านอาหาร เนื่องจากทำเลที่เหมาะสมแก่การทำธุรกิจในบางครั้งก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเป็นทำเลที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาก และเป็นทำเลในย่านธุรกิจซึ่งแน่นอนว่าในประเทศบราซิลมีเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นให้เราได้เห็นกันเรื่อย ๆ ตาม social media แต่ในขณะที่เดียวกันระบบรักษาความปลอดภัยเรื่อง payment service และสังคมไร้เงินสดก็ใช้กันอย่างแพร่หลายในบราซิลเช่นกัน ดังนั้นส่วนตัวคิดว่าหากมีพาร์ทเนอร์และระบบในร้านค้าที่รัดกุม ก็สามารถป้องกันเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัยกับทรัพย์สินได้ส่วนหนึ่ง

EMBAIXADA DO BRASIL

หวังว่าผู้อ่านที่สนใจจะไปเปิดตลาดในประเทศบราซิลจะได้รับประโยชน์จากบทความนี้ไม่มากนักน้อย และหวังว่าเราจะได้เห็นบริษัทไทยเข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในบราซิล และได้เห็นสินค้าไทยตามท้องตลาดมากขึ้นในการเดินทางเยือนบราซิลครั้งต่อไป

นางงาม

"SOFT POWER" อันทรงพลัง

เชื่อมสองฟากฝั่ง ไทย-ลาตินอเมริกา

เรื่อง: ภูริ บัวชูก้าน
ภาพ: ฐิติพงษ์ ต้วรงค์,
ปาไลดา ศิริสุรพงษ์

ในยุคปัจจุบันที่โลกสามารถเชื่อมต่อกันได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม สิ่งที่เราเรียกกันว่า 'Soft Power' หรือ "อำนาจละมุน" ถือเป็นอีกเครื่องมือทางการทูตที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ให้ไทยเป็นที่จดจำในเวทีโลกก็ว่าได้

ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่าง Soft Power อีกแขนง อย่าง 'นางงาม' ซึ่งถือได้ว่าเป็น Soft Power อันทรงพลังของไทยที่ช่วยนำพาวัฒนธรรมไทยในแทบทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว ให้ก้าวไปสู่สายตาชาวโลกผ่านการประกวดแข่งขันในแต่ละครั้ง และยังเป็นกุญแจดอกสำคัญที่ช่วยเชื่อมไทยเข้ากับดินแดนแห่งนางงามอย่างลาตินอเมริกา ให้ได้รู้จักและใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

เมื่อพูดถึงวงการนางงาม คงไม่มีใครไม่รู้จักกับประโยคแนะนำตัวสุดปังที่ว่า

"Hola Universo, Hola El Salvador, Soy Antonia Porsild con mucho orgullo, representando (a) Tailandia."

ประโยคดังกล่าวเป็นประโยคแนะนำตัวของ แอนโทเนีย โพซิว จากเวทีการประกวด Miss Universe 2023 ที่ได้สร้างปรากฏการณ์ภาษาสเปนพีเวอร์ขึ้นในหมู่แฟนนางงาม ตลอดจนผู้คนทั่วไป และยังทำให้ใครหลาย ๆ คนหันมาให้ความสนใจภูมิภาคลาตินอเมริกามากยิ่งขึ้น จากการที่เอลซัลวาดอร์เป็นเจ้าภาพจัดการประกวดนางงามดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากเราจะได้รู้จักกับลาตินอเมริกามากขึ้นผ่านการประกวดแล้ว ผู้คนในลาตินอเมริกาก็ยังได้รู้จักเราในฐานะ "Tailandia" ผ่านสายสะพานประเทศไทยที่คาดไว้บนบ่าของแอนโทเนีย ผู้คว้าตำแหน่งรองอันดับ 1 มาครองด้วยเช่นกัน

ที่ผ่านมา เราจะเห็นว่าในวงการนางงามมีประโยคสุดฮอตฮิตอีกหนึ่งประโยค คือ "ไม่จม ไม่หาย ไม่ตายลาติน" ที่แสดงให้เห็นว่าลาตินอเมริกาเป็นภูมิภาคที่มีอิทธิพลในวงการนางงามเป็นอย่างมาก และนางงามไทยจะต้อง 'เป๊ะ' ให้ได้เพื่อไปสู้กับนางงามลาติน อีกหนึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือเทรนด์ 'Latina makeup' ในโลกออนไลน์ทั้งใน TikTok และ YouTube ซึ่งเป็นเทรนด์การแต่งหน้าตามแบบนางงามลาตินด้วยการไฮไลท์หน้าให้คม เขียนคิ้วให้เป๊ะ และตัดขนตาให้ฟูฟ่อง แถมกระแสความไวรัลถูกทวีคูณขึ้นไปกว่าเดิมเมื่ออินฟลูเอนเซอร์ชื่อดังหลายท่าน ไม่ว่าจะเป็น ฟลุคคะลอน (Flukkaron) หรือน้ำแป้ง (nampaengg) นำการแต่งหน้าสไตล์นี้มาเป็นคอนเทนต์สอนให้ผู้คนได้ลองแต่งหน้าตามกัน จะเห็นได้ว่า ความเป็นลาตินจึงวนเวียนอยู่รอบ ๆ ตัวเรา ไม่ได้ห่างไกลไปไหนเลย

ภาพ : www.thaipbs.or.th

ในส่วนองภครรัฐเองก็เล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมนางงามอยู่มิใช่น้อย เห็นได้จากการที่เมื่อครั้งไทยเคยเป็นเจ้าภาพการประกวด Miss Universe ปี 2005 และ 2018 รัฐบาลได้เชิญผู้เข้าประกวดทุกคนเข้าพบนายกรัฐมนตรึที่ท่าเนียบรัฐบาล โดยท่านนายกได้ให้การต้อนรับ พร้อมกับแนะนำให้ผู้เข้าประกวดลองชิมอาหารไทย และสัมผัสกับวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ ผู้เข้าประกวดยังมีโอกาสได้ลองสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บโดยผ้าไหมจากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ซึ่งได้รับการออกแบบโดยช่างชาวไทย การที่ไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประกวดนางงามจักรวาล จึงช่วยย้ให้ทั่วโลกได้รู้จักกับไทยในแง่มุมใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวัฒนธรรม โดยมีนางงามที่เป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์ และได้เผยแพร่วัฒนธรรมไทยออกไปสู่สายตาของประชาคมโลก

แล้วบทบาทของนางงามในปัจจุบันอยู่ตรงไหน?

สำหรับประเทศไทย ผู้เขียนสามารถพูดได้อย่างเต็มปากว่า บทบาทของนางงามไทยแตกต่างไปจากสมัยก่อนอย่างสิ้นเชิง เดิมทีผู้คนอาจจะมองว่าการชมการประกวดนางงามไม่ได้ประโยชน์อื่นใดนอกจากความบันเทิง แต่ปัจจุบันนางงามเป็นอะไรที่มากกว่านั้น เพราะเป็นทั้ง Soft Power ที่ทรงพลัง เป็นกระบอกเสียงของประชาชน และยังเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้กับผู้หญิงในหลากหลายด้าน และที่สำคัญ นางงามยังเป็นสะพานที่ช่วยเชื่อมไทยเข้ากับภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ถือเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นสากล และเป็นประโยชน์ต่อการต่างประเทศอีกด้วย

เพื่อไขให้กระจ่างมากยิ่งขึ้นว่านางงามเป็นมากกว่าการประกวดที่นำผู้หญิงสวย ๆ หุ่นดี ๆ มารวมตัวกันอย่างไร DLA magazine ฉบับนี้ จึงได้รับเกียรติอีกครั้งจาก อาจารย์ "ธง" ฐิติพงศ์ ด้วงคง ผู้เชี่ยวชาญด้านวงการนางงามและลาตินอเมริกา มาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวงการนางงาม ผ่านการพูดคุยเรื่องบทบาทของนางงามในฐานะ Soft Power ที่ช่วยให้ไทยและลาตินอเมริกาใกล้ชิดกันมากขึ้น บทบาทองภครรัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงแขนงนี้ รวมไปถึงอนาคตของวงการนางงามไทยว่าจะเป็นอย่างไรรต่อไป

ภาพ : www.sanook.com

เมื่อพูดถึงนางงาม หรือค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับนางงาม
ชื่อของอาจารย์มักปรากฏขึ้นมาเป็นคนแรก ๆ เสมอ

อะไรคือสาเหตุที่ทำให้อาจารย์ หันมาสนใจแวดวงนางงาม?

ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นตอนพี่อายุ 7 ขวบ
ขณะที่ดูพี่ป๋วยภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก
ประกวดนางสาวไทยในปี 2531 ปีนั้นพี่ป๋วย
ขึ้นตอบคำถามบนเวที โดยมีคุณมยุรา
ธนะบุตร และคุณวิทวัส สุนทรวิเนตร์ เป็น

พิธีกรสัมภาษณ์ คุณมยุราพูดว่า “ได้ข่าวว่าคุณป๋วยพูดภาษาสเปนได้ด้วยใช้ใหม่คะ
เพราะคุณป๋วยมาจาก Pasadena ในเขต Los Angeles ของสหรัฐอเมริกา”
ซึ่งคำว่าพูดภาษาสเปนได้ของพี่ป๋วย พี่ป๋วยก็ไม่ได้บอกว่าตัวเองพูดคล่อง เพียงแต่
พี่ป๋วยมีความกล้าที่จะพูดภาษาสเปนออกไป อาจจะเป็นสิ่งที่หลาย ๆ คนนึกไม่ถึง
เลยว่ามันจะกลายเป็นประเด็นที่ทำให้ผมหันมาศึกษาและสนใจในปัจจุบัน อย่าง
‘Spanglish’ พี่ป๋วยพูด Spanglish ซึ่งเป็นการพูดภาษาสเปนปนกับคำในภาษาอังกฤษ
เช่น “Soy muy beautiful. Hablo un poquito de español” (I’m very
beautiful. I speak a little Spanish) สิ่งนี้กลายเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้
พี่มองความสวยงามไปกว่ารูปลักษณ์หรือหน้าตา แต่พี่มองว่าผู้หญิงจะสวยได้
ต่อเมื่อเธอเอ่ยปากพูด เธอจะสวยก็ต่อเมื่อเธอบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของเธอ
ให้คนอื่นได้ฟังแล้วคนอื่นก็สนุกและ ‘ว้าว’ ไปกับเรื่องเล่านั้น ก่อเกิดเป็นแรงบันดาลใจ
ให้อยากทำได้แบบเธอผู้นั้น อยากพูดได้แบบนั้น แต่ตอนนั้นพี่เป็นเด็กต่างจังหวัด
จะไปหาเรียนภาษาสเปนที่ไหน ความทรงจำนี้จึงถูกเก็บไว้ในความทรงจำวัยเด็ก
ของพี่ โดยที่พี่ไม่รู้เลยว่าเมื่อไหร่พี่จะได้กลับไปหรือฟื้นมันขึ้นมาจากห้วงความทรงจำ
ในวัยเยาว์ครั้งนั้น จนกระทั่งพี่มาเรียนภาษาฝรั่งเศส และเรียนวิชาที่ชื่อว่า ‘ส306
โลกของเรา’ ภาพที่พี่ดูพี่ป๋วยนางงามจักรวาลคนที่สองของไทย ที่พูดภาษาสเปน
ได้แบบผิด ๆ ถูก ๆ กลับเข้ามาในหัว ผมงกกับตัวเองเคยเห็นคำว่า La Paz
ในหนังสือ ส306 แล้วสงสัยว่าคำนี้มันมาจากภาษาอะไร พออ่านไปเรื่อย ๆ ก็พบว่า
ประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาราชการอีก หรืออย่างตอนที่พี่เดินผ่าน
บอร์ดประกาศภาษาต่างประเทศ มีคำว่า La France พี่คิดว่ามันน่าจะใช้ภาษาสเปน
แต่เมื่อมาถามอาจารย์ว่าถ้าผมจะเรียนภาษาสเปน ผมลงเรียนได้เลยไหมครับ
เขาบอกไม่ใช่ซะนะนักเรียน คำนี้เป็นภาษาฝรั่งเศส แต่สุดท้ายพี่ก็ตัดสินใจเรียน
ฝรั่งเศส เพราะว่ารู้สึกว่าจะขนาดในเมือง Guadeloupe และเมือง Martinique
เค้าก็พูดภาษาฝรั่งเศสได้โดยที่มองข้ามไปเลยว่าเป็นพื้นที่ที่มันใกล้กับลาตินอเมริกา
นี่จึงเป็นแรงบันดาลใจให้พี่กลับมาดูการประกวดนางงามใหม่ กลับมาติดตาม
พี่ป๊อบ อารีญา สิริโสภา ไปประกวดนางงามที่ฟิลิปปินส์ แล้วเมื่อนางงามฟิลิปปินส์
อย่าง Charlene Gonzales ที่เป็นลูกครึ่งฟิลิปปินส์-สเปน พูดชื่อของตัวเอง
พี่เลยประกาศตัวเองว่าฉันชอบภาษานี้ ฉันต้องได้เรียน

ตอนปี 1998 ในช่วงที่พ็อยู ม.4 ปีนั้น Ricky Martín เป็นคนร้องเพลงประจำการแข่งขันฟุตบอลโลก ชื่อว่า “La Copa de la Vida” ที่จนถึงปัจจุบันทุกคนก็ยังจำทำนองได้ (ร้องว่า Tu y yo Allez, allez, allez Go, go, go Allez, allez, allez) และในขณะเดียวกัน Ricky Martín ก็เคยร้องเพลงประจำการประกวด Miss World ปี 1997 ที่พี่แทน ธัญญา สื่อสันติสุข ไปประกวดที่เกาะ Seychelles ชื่อเพลงว่า “María” ที่ร้องว่า Un, dos, tres, un pasito pa'lante María เพลงนี้มันคือสิ่งที่ทำให้พี่รู้สึกว่าคุณชีวิตฉันมีหวังที่จะได้เรียนภาษานี้ เพราะสำหรับพี่ จุดหนึ่งที่สำคัญของการได้เรียนภาษาคือการที่มันจะพาเราไปยังพื้นที่ต่าง ๆ

ในสมัยนั้นคนอาจจะบอกว่า “La langue est une fenêtre sur le monde.” แปลว่า ภาษาเป็นหน้าต่างสู่โลกกว้าง แต่สำหรับพี่มันเป็นประตูมากกว่าหน้าต่าง มันกว้างกว่านั้น เมื่อเรารู้ฝรั่งเศส สเปน มันก็จะนำพาเราไปยังพื้นที่เหล่านั้นเอง

กลับมาที่ทำไมถึงดูนางงาม อีกหนึ่งเหตุผลเลยก็คือ การดูนางงามแต่ละครั้งมันได้มากกว่าการเห็นผู้หญิงสวย ๆ เราเห็นทั้งตัวผู้เข้าประกวด เห็นทั้งบุคลิกภาพของเขา แล้วเรายังได้เห็นสิ่งที่เราเรียกในภาษาวรรณกรรมว่า “ตัวบริบท” ที่อยู่รอบล้อมเขา เราไม่ได้เห็นเฉพาะใบหน้าของเขา แต่เรายังได้อ่านชุดที่เขาสวมใส่ผ่านชุดประจำชาติ ได้อ่านฉลากหลัง ได้อ่านพีช อ่านสัตว์ ได้เห็นเสื้อจากรัวร์ เห็นดอกกลีลาดีที่มาเป็นส่วนหนึ่งของชุด เรายังได้เห็นโบราณสถาน เห็นพีระมิดแบบยุค Pre-Columbian หรือยุคก่อนการมาถึงของนักล่าอาณานิคมบนชุดของนางงาม ยิ่งไปกว่านั้นเรายังได้เห็นสถานที่ที่เป็นที่เก็บตัวของประเทศเจ้าภาพ ได้เห็น แชนฮวนเปร์โตริโก กรุงเม็กซิโกซิตี กรุงปานามาซิตี หรือกรุงกีโตของเอกวาดอร์ ผ่านการประกวดนางงามจักรวาลที่หมุนเปลี่ยนสลับประเทศเจ้าภาพกันไป ทำให้เวลาดูนางงามแต่ละครั้ง พี่ก็จะค่อย ๆ เก็บสะสมแต่ัมบูนู (องค์ความรู้) และแต่ัมบูนูเหล่านี้มันก็จะช่วยสนับสนุนเราในการทำวิจัยเรื่องนั้น ๆ ให้เราสร้างเรื่องเล่าหรือ narratives หรือนำเสนอประเด็นและข้อเสนอด่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้ถูกพูดอยู่ในหนังสือที่ฝรั่งพูดหรือที่นักวิชาการคนอื่นพูด หน้าที่เราคือการเสริมสร้างสิ่งที่เราเรียกว่า alternative narratives หรือเรื่องราวทางเลือกที่ไม่ได้เป็น grand narratives (เรื่องเล่ากระแสหลัก) ที่เขาเขียนถึงกันไว้มากแล้ว เรื่องราวที่พี่นำเสนอ นั้นจะอุดมไปด้วยเรื่องราวของคนตัวเล็กตัวน้อย เรื่องราวของคนที่ไม่เคยมีตัวตนในเรื่องเล่ากระแสหลัก พี่ถึงให้คุณค่ากับวัฒนธรรมการประกวดในมิติที่เป็นมากกว่า entertainment ถ้าจะเลือกใช้คำแก่ ๆ ของพี่สักคำหนึ่งว่าทำไมพี่ดูนางงาม ทำไมพี่ถึงหันมาพูดเรื่องนางงาม ทำไมพี่ถึงมี advocacy หรือสนับสนุนเรื่องนี้ เพราะพี่เอามันมาเชื่อมโยงกับการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เอามาเชื่อมโยงกับการเรียน civilization ในวิชา Politics เพราะพี่มองมันเป็น “Edutainment”

ภาพชุดประจำชาติยอดเยี่ยม

บนเวที Miss Universe 2023

จากมิสยูนิเวิร์สเม็กซิโก Melissa Flores

โดยเป็นชุดที่ได้รับแรงบันดาลใจ

มาจาก Guardian Alebrije

ประติมากรรมศิลปะพื้นบ้านเม็กซิกัน

ที่มีสีสันสดใสของสัตว์ประหลาด

ภาพ : mgonline.com

นิยามของความใกล้ชิดกันระหว่างไทย-ลาตินอเมริกา หากเรามองด้วยเลนส์ของภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) World Atlas หรือภูมิศาสตร์ใด ๆ ก็แล้วแต่ ที่มองว่าไทยและลาตินอเมริกาเราอยู่ห่างไกลกันมากเลย ห่างไกลทั้งในเชิงของระยะทางและอาจจะห่างไกลกันในเชิงวัฒนธรรมและภาษาด้วย ซึ่งนักวิชาการหลาย ๆ ท่านก็เคยพูดไว้แล้วแหละ แต่ว่าในบทสัมภาษณ์วันนี้ เราจะมาพูดให้เห็นว่าเอาเข้าจริง ๆ แล้ว วาทกรรมความห่างไกล ความแตกต่างที่เราเคยได้ยินกันมา แท้จริงแล้วใช้อย่างนั้นหรือไม่ แล้วเราสามารถที่จะปรับหรือว่าพลิก narrative นี้ให้คนทั้งสองทวีปเห็นว่าจริง ๆ แล้วในความห่างไกลและความแตกต่าง มันมีความใกล้ชิดซ่อนอยู่อย่างไร พี่นึกถึงโฆษณาขนมก๊อบกอบ ในยุค 80s หรือ 90s ตอนที่พี่ยังเด็ก ๆ ถ้าพี่จำไม่ผิดก็คือเป็นซินของโลกรหนึ่งใบที่มีตัวละครสามตัวยืนอยู่สามมุมโลกต่างซั๊กกัน ทั้งสามคนกำลังยื้อยึดชักเย่อรากของมันฝรั่ง เราก็เลยรู้ว่ามันฝรั่งปลูกในบ้านเราได้ ปลูกในเปรูได้ รวมถึงในยุโรปก็ปลูกได้ ซึ่งมันฝรั่งเป็นวัตถุดิบของอาหารอยู่ในซูเปอร์มาร์เก็ตทั้งหลาย โฆษณานี้จึงแสดงให้เห็นว่าในความห่างไกลที่เราอยู่ต่างมุมโลกกัน เรายังมีความสัมพันธ์ในรูปแบบเดียวกันเชื่อมกันอยู่ด้วย

สำหรับพี่ ความสัมพันธ์นี้มันคือจุดเริ่มต้นที่นำมาสู่ความใกล้ชิดกัน ภาษาสเปนเรียก 'proximidad' หรือจะเป็นความใกล้ชิดสนิทสนมในเชิงความสัมพันธ์อย่าง 'intimidad' ที่เราสามารถเชื่อมต่อเป็น การเชื่อมโยงระหว่างประชาชน หรือ people-to-people connection ได้ ความใกล้ชิดนี้อยู่ในมิติของความเป็นมนุษย์ และอยู่ในมิติของวัฒนธรรมของคนที่เราอาศัยอยู่ในเขตการแบ่งภูมิภาคเดียวกับเรา เพราะพื้นที่ส่วนหนึ่งของลาตินอเมริกาอยู่ในพื้นที่เขตร้อน เช่นเดียวกับไทย มันจึงเป็นวัฒนธรรมของคนเขตร้อน นอกจากวัฒนธรรมของคนขาวที่มาจากยุโรปแล้ว ลาตินอเมริกายังมีวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง ไม่งั้นเราจะไม่มีคำว่า 'ก่อนการมาถึงของคนสเปนหรือคนขาว' หรือ 'Pre-Columbian' ที่ได้กล่าวไป กลุ่มคนเหล่านี้ ถ้าอ่านทฤษฎีมนุษยวิทยาหรือทฤษฎีที่ว่าด้วยการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของมนุษย์ หลายคนก็อาจจะเคยได้ทฤษฎีที่บอกว่า เมื่อก่อนช่องแคบ Bering ที่อยู่ตรงรัฐอะแลสกา สหรัฐอเมริกากับรัสเซียเคยเชื่อมชิดติดกัน เพราะฉะนั้นสำหรับพี่ ลาตินอเมริกาใกล้กับเรามากในมิติทางวัฒนธรรมและภาษา

ไม่ได้พูดถึงในมิติของภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจจะรวมถึงอเมริกาเหนือในเขตเม็กซิโก อเมริกากลางในกลุ่มประเทศเล็ก ๆ อย่างกัวเตมาลา นิการากัว ปานามา ประเทศเจ้าภาพนางงามจักรวาลครั้งล่าสุดที่ผ่านมา อย่างเอลซัลวาดอร์ กลุ่มประเทศในเขตทะเลแคริบเบียน ตียาวไปจนถึงอเมริกาใต้ ไล่ตั้งแต่เวเนซุเอลา โคลอมเบีย ไปจนถึง Tierra del fuego ในแถบ Patagonia ความใกล้ชิดที่เกิดขึ้นจึงเป็นความใกล้ชิดกันในมิติความเป็นมนุษย์ ในมิติของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนเขตร้อนในบางส่วน แล้วก็ใกล้กันในมิติ spiritual หรือทางจิตวิญญาณผ่านพิธีกรรมทั้งหลาย เราจะเห็นว่าลาตินอเมริกามียาเสน่ห์วางขายอยู่ที่ตลาดนัดในเปรู มีความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องของมนต์ดำใด ๆ เหมือนกันกับไทย เพราะฉะนั้นไทย หรืออาจจะมองให้กว้างถึงระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และลาตินอเมริกา มีความใกล้ชิดกันมากเลย แถมบางจุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างฟิลิปปินส์ ก็เป็นจุดที่มีความทับซ้อนทางด้านวัฒนธรรม เพราะมีความเป็น Hispanic และในขณะเดียวกันก็มีความเป็น Asian ด้วย

เพราะเหตุใดเวลาเราพูดถึงนางงาม

เรามักจะนึกถึง ลาตินอเมริกา?

ภาพ : www.businessinsider.com

ลาตินอเมริกาเป็นภูมิภาคที่ทำให้ตัวตนของผู้หญิงในสังคมออกสู่สายตาชาวโลกได้ผ่านการประกวดนางงาม หากจะพูดถึงผู้นำหญิงก็อาจจะมีไม่มาก หรือนักเขียนหญิงก็เช่นกัน อย่าง Laura Esquivel ที่เขียนหนังสือ 'Como Agua para Chocolate' (Like Water for Chocolate) ซึ่งอาจจะไม่ได้โดดเด่นถึงขั้นที่นำไปสู่รางวัลโนเบลเหมือน Gabriel García Márquez หรือ Mario Vargas Llosa เพราะฉะนั้นผู้หญิงที่เราพูดถึงอย่างนางงาม จึงเป็นไม่กี่บุคคลสาธารณะ ที่ทำให้ชื่อเสียงของชาติสมัยใหม่ของลาตินอเมริกา ดังออกมาได้ ถึงขนาดที่ว่าลาตินอเมริกาสามารถยืนเทียบเคียงกับประเทศมหาอำนาจ หรือประเทศจักรวรรดินิยมได้เลย เช่น นางงามเปอร์โตริโก ซึ่งเป็นเมืองขึ้นที่เก่าแก่ที่สุดในโลกของเจ้าอาณานิคมอเมริกัน จับมือกับนางงามจากสหรัฐอเมริกา แล้วคนที่ยืนเทียบกับเจ้าอาณานิคมหรือเจ้าจักรวรรดินิยม อยู่แบบนี้ได้ คือผู้หญิงที่ประกวดนางงาม ซึ่งยืนอยู่ในระนาบเดียวกัน จับมือกัน โดยไม่ต้องสนใจเลยว่า จะเป็นประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่ แต่เป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่ใช้สายสะพายชื่อประเทศของตน แล้วเป็นผู้ชนะได้มั่งเหมือประเทศที่ใหญ่มากอย่างสหรัฐอเมริกาได้

Soft Power อย่างนางงาม สามารถช่วยให้ไทย และลาตินอเมริกา ได้ใกล้ชิดกัน มากยิ่งขึ้นหรือไม่?

คำถามง่าย ๆ เลย
Soft Power ในนางงาม
จะเกิดขึ้นกับเราจริงไหม
ซึ่งคำตอบคือเกิดมาแล้ว
และเกิดมานานแล้วด้วย

ภาพ : Miss Universe Thailand

อาจจะไม่ได้ผ่านการโปรโมทของรัฐโดยตรง แต่เกิดจากการที่นางงามเอาชื่อรัฐชาติสมัยใหม่ มาพูดแนะนำตัว เช่น “Paulina Vega Colombia!” หรือถ้าถามว่าเรารู้จักเปอร์โตริโกได้อย่างไร คำตอบคือเพราะเสียงของนางงามที่เหมือนเป็นการ ‘make the political statement’ แล้วทำให้เราพูดตาม ทำให้เรารู้สึกว่า ‘จริตลาติน’ มันคือคนชนะ เราถึงอยากจะเอาชนะ เราถึงเรียนรู้ที่จะเป็นสิ่ง ๆ นั้น ถ้าคุณไปศึกษาการฝึกนางงามของเจ้าของเวทีระดับโลกเวทีหนึ่งจะพบว่า มีการบอกให้ผู้เตรียมลงประกวดฝึกหัดเราให้เหมือนนางงามเวเนซุเอลา ถามว่าทำไมเราต้องทำแบบเขาล่ะ? คำตอบคือเพราะเขามีอำนาจนำมาก่อน แต่ตอนนี้โลกกำลังจะตีกลับ ไทยเรากำลังจะกลายเป็นแบบเดียวกัน บนเวทีการประกวดนางงาม เมื่อพิธีกรประกาศชื่อนางงามเข้ารอบจบ นางงามก็พนมมือทันที เพราะนางงามรู้ว่าการทำแบบนี้มี ‘cultural power’ การทำแบบนี้ทำให้นางงามสามารถที่จะสร้าง ‘sense of belonging’ ว่าถ้าสมมติตนได้เป็นนางงาม

จักรวาล ตนจะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของประเทศและองค์กรที่ตัวเองกำลังจะไปเป็นตัวแทน และเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศต่าง ๆ การพนมมือแบบนี้ เป็นภาษากาย เป็นอวัจนปฏิบัติ รูปแบบหนึ่งในเชิงภาษาศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าคุณเป็นคนของที่นี่ เป็นคนของเขา การที่แอนโทเนียพูดว่า “Hola Universo, Hola, El Salvador” แทนที่จะพูด “Hello Universe” อย่างเดียวเพราะเธอวางแก้วแล้ว เราจะต้องรู้เรื่องพื้นที่ เรื่องวัฒนธรรม เรื่องคน ซึ่งจะนำไปสู่ People-to-people connection ได้ ในที่สุด นักการทูตมีหน้าที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ แล้วอีกหนึ่งคุณสมบัติของนักการทูต อาจจะต้องรู้ภาษาที่ 3 ใช่ไหม? ซึ่งนางงามเป็นส่วนหนึ่งของการทูตสาธารณะ หรือ ‘public diplomacy’ ถ้าศึกษาว่า diplomacy มีแบบไหนบ้าง เราจะเห็นว่า ‘traditional diplomacy’ ผ่านการเจรจา

ต่อรอง เสริมสร้างความสัมพันธ์ ทุกอย่างล้วนทำผ่านภาษาและอวัจนปฏิบัติด้วยไม่ใช่แค่พูดอย่างเดียว ซึ่งแอนโทเนียทำสิ่งนี้ไหม? ตอบได้เลยว่าทำ สรุปว่าจะ ‘จริตลาติน’ ใหม่? ก็จริตลาติน จมหายไหม ตายลาตินใหม่? ไม่ เพราะครองพื้นที่สื่อทั้งหมด ทุกอย่างล้วนแล้วแต่เป็นไปตามสิ่งที่นักประวัติศาสตร์ต้องการ อยากได้หลักฐานเชิงประจักษ์คุณก็สามารถไปดึงภาพสื่อมาได้ แอนโทเนียได้ลงข่าวภาษาสเปน พาดหัวข่าวหลายหัวข่าวในสื่อท้องถิ่นของเอลซัลวาดอร์ สิ่งนี้ไม่ใช่การฉกฉวยทางวัฒนธรรม ไม่ใช่การขโมยวัฒนธรรมเขามาเป็นวัฒนธรรมเราแต่มันเป็นเรื่องที่สากลปฏิบัติ นักการทูตก็ปฏิบัติ เพราะฉะนั้นสิ่งที่พี่พูดไปทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าทั้งเราและลาตินอเมริกา มีความร่อยรัดเชื่อมโยง และมีอิทธิพลต่อกันและกันด้วยนางงาม ซึ่งอิทธิพลเหล่านี้มันก็ช่วยให้เราได้ใกล้ชิดกับเขามากยิ่งขึ้นไม่มากนัก้อย

Miss Tailandia agradece a salvadoreños por su hospitalidad

Anntonia Porsild, la primera candidata en el llegar a El Salvador para participar en Miss Universo, expresó su gratitud a los salvadoreños. Mira el video.

Por [J. Barrera](#) | Oct 31, 2023- 11:23

Anntonia Porsild, de Tailandia, agradeció a El Salvador por tanta amabilidad. Imagen de carácter ilustrativo y no comercial/ www.instagram.com/porxild y Archivo EDH

Miss Tailandia sorprende a los salvadoreños al hacer pupusas

Anntonia Porsild, de Tailandia, fue la primera candidata que llegó a El Salvador y ha sorprendido con sus habilidades para hacer pupusas.

Por [Óscar Orellana](#) | Nov 01, 2023- 08:36

Miss Tailandia. Anntonia Porsild, hace pupusas en El Salvador. Foto: imagen de carácter ilustrativo y no comercial/<https://www.instagram.com/porxild/>

เพราะเหตุใดนางงามจึงเปรียบได้ว่าเป็น

หนึ่งในวาระแห่งชาติของไทย?

มีองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้การดูนางงามมัน ‘แซบ’ และมีความสุข ซึ่งไม่ได้แตกต่างกับการดูนักกีฬาของประเทศเราไปแข่งโอลิมปิกที่กำลังจะเกิดขึ้นที่ปารีส สิ่งนั้นคือ ความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) แต่หากเราจะตีความหมายของชาตินิยม เราต้องไปดูว่ามันเป็นชาตินิยมแขนงไหน แนวนไหนที่มันไปได้ดีไปกับ ‘spectacle’ หรือการแสดงอันนี้ ซึ่งมันเป็นการแสดงลักษณะที่มีความพิเศษ ที่เป็น ‘cultural nationalism’ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างความเป็นกลุ่มก้อนของชาติ และป่าวประกาศว่าเราเป็นคนในชาติเดียวกัน เพราะเราแชร์วัฒนธรรม ภาษา และอาหารชุดเดียวกัน เห็นได้ชัดในชุดประจำชาติของนางงามหลาย ๆ ชุด เช่น นางงามไทยก็เป็น

ชุดมวยไทย ชุดตุ๊กตุ๊ก นางงามเวียดนามก็เป็นชุดขนมปัง ไม่แน่ว่าประเทศไทยอาจจะมีชุดตั้มยำกุ้งบนเวทีนางงามจักรวาลก็ได้ ส่วนลาตินอเมริกาชุดประจำชาติอาจมาเป็นช็อกโกแลต เป็นต้นกล้วย ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศเขาที่ส่งบ่อนตลาดสหรัฐอเมริกา นี่จึงเป็นสาเหตุที่เวลาดูนางงามแล้วเรารู้สึกอยากเชียร์นางงามของเรา เพราะนางงามเป็นตัวแทนรัฐชาติของเรา อีกทั้งผู้จัดประกวดก็รู้ว่าเขาจะต้องทำให้สิ่งนี้ให้เป็นวาระแห่งชาติในเชิงวัฒนธรรมให้ได้ ไม่อย่างนั้นเขาจะเอาเสียงเชียร์มาจากที่ไหน หรือจะเอาภาพที่ที่มีคนแห่ไปส่งนางงามที่สนามบินพร้อมธงชาติไทยโบกสะบัดมาจากที่ไหน นี่ถือเป็นสัญลักษณ์และเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติด้วย

แล้วคนไทยตอนนี้ยิ่งดูนางงามชนิดที่เรียกว่าตลอดเวลา เพราะว่ามันเปลี่ยนไป เมื่อก่อนเราต้องรอภาพจากสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นการอัดเทปมาฉายหลังจบการประกวด แต่ปัจจุบันเราสามารถดูได้แบบ real-time เพราะเทคโนโลยีไลฟ์สตรีมมิ่งแบบสด ๆ สื่อแบบใหม่นี้จึงมีบทบาททำให้คอนเทนต์ของนางงามแทรกซึมเข้าสู่กระบวนการรับรู้ของผู้ชมได้ชนิดที่เรียกว่า real-time จนมีแบ่งเป็นทีมไถ่ชนกับทีมแพนด้าที่เกิดจากการเฝ้าดูการประกวดนางงามตลอดเวลาและทำหน้าที่เป็น 'civic journalist' หรือนักข่าวภาคประชาชนด้วยอีกต่างหาก เพราะรายงานการประกวดก่อนนักข่าวกระแสหลักอีก ขนาดภาพที่ช่องทีวีนำไปลง ยังต้องเอาภาพจากเพจของแฟนนางงามเหล่านี้เลย สิ่งนี้ทำให้เกิดพลวัตชนิดที่ว่า หากคนไม่เฝ้าตามปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมหรือทางสังคม ก็อาจจะพลาดตกขบวนได้

สรุปง่าย ๆ เลยว่า
สาเหตุที่ทำให้นางงาม
สามารถเป็นวาระแห่งชาติไทยได้
คือ 1. culture nationalism
2. ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี
ที่ทำให้การประกวดนางงาม
มันกลายเป็น popular culture
และมันกลายเป็นสื่อบันเทิง
กระแสหลักแบบ A-List product

ภาพ : www.thairath.co.th

ที่ผ่านมาเห็นภาครัฐให้ความสำคัญ
กับวงการนางงามอยู่ไม่น้อย
เลยอยากถามอาจารย์ว่า
ในมุมมองของอาจารย์

อะไรคือความน่าสนใจ ของการที่รัฐบาล เข้ามาสนับสนุน อุตสาหกรรมนี้?

ภาพ : www.pptvhd36.com

สิ่งที่รัฐบาลกำลังทำอยู่ในการส่งเสริม Soft Power ตอนนี คือ 5F 1. Food 2. Film 3. Fashion 4. Fighting และ 5. Festival พี่ขอเพิ่มอีก 1P คือ Pageantry พี่พูดเลยว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่มีใครทำ ความน่าสนใจคือการที่ภาครัฐกำลังรับรู้และตระหนัก (ภาษาสเปนคือ 'darse cuenta') ว่าบทบาทที่ควรจะทำคือการทำอะไร นั่นคือการเป็น 'facilitator' หรือผู้ที่คอยช่วยอำนวยความสะดวก เพราะงานพวกนี้เอกชนทำเก่งกว่าเยอะ เขารู้ว่าเขาจะไปใช้งาน production ไหนที่จะสามารถทำรันเวย์ได้ หรือสามารถผลิตคอนเทนต์อย่าง 'series sequence' ของการเก็บตัว และนำเสนอประเทศไทยในแง่มุมที่โมเดิร์นขึ้นได้ ให้เห็นโบราณสถาน เห็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เห็นไลฟ์สไตล์ผ่านสตรีทฟู้ดซึ่งเป็นการสะท้อนวิถีปฏิบัติและวัฒนธรรมของชาติเราได้ผ่านงาน production ต่าง ๆ เหล่านี้

สิ่งที่ภาครัฐควรทำจึงเป็นการอำนวยความสะดวก เปิดโอกาส เปิดประตู และทำให้เห็นว่าประเทศไทยเราไม่ได้ปิดกัน หรือมองว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีความสำคัญ หากรัฐบาลบอกว่าต้องการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ความบันเทิง ผลิตภัณฑ์เกษตร ผลิตภัณฑ์ทางไอทีใด ๆ ภาครัฐต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ภาคเอกชน นางงามอาจจะไม่ได้ทำรายได้เยอะเท่ากับสินค้าการเกษตรหรือสินค้าไอที แต่ตอนนี้เราจะเห็นว่าการขายแขนงความบันเทิงผ่านพื้นที่แพลตฟอร์มไม่ว่าจะเป็น Netflix หรือ Spotify กำลังเป็นที่ได้รับความนิยม และนางงามก็เป็นหนึ่งในคอนเทนต์นั้น เราทำให้มันเกิดเป็นกระแสขึ้นมาได้ ต่อไปเราอาจจะมีนางงามที่ทำผลงานร่วมกับศิลปิน T-Pop นางงามกับนักร้องแบบชาวไทยรุ่นเล็กรุ่นใหม่ หรือถ้าเราอยากนำเสนอผ้าไทยในตลาดอเมริกา เราจะเลือกใครที่สามารถตรึงคนได้ ก็ต้องเอาแอนโทเนีย โพซิ้ว เพราะคนลาตินรู้จักแอนโทเนียแล้ว เราต้องร่วมมือกับ Miss Universe Thailand นี่คือการร่วมมือรูปแบบใหม่ ซึ่งภาครัฐสามารถเป็นผู้จัด เป็นโต้โพลในการทำงานร่วมกันในการทำธุรกิจ ให้ทุกคนได้เห็นว่า win-win situation คือเรื่องสำคัญ รัฐวิน เอกชนวิน ผู้ชมวิน

จากกระแสที่เกิดขึ้น
อาจารย์อยากให้ภาครัฐ
สามารถทำอะไรเพิ่มเติม

เพื่อช่วยส่งเสริม และต่อยอด กระแสนางงาม ระหว่างไทยและ ลาตินอเมริกา ได้บ้าง?

จริง ๆ กระบวนการต่างประเทศก็ทำมาบ้างแล้ว แต่ในเมื่อตอนนี้
กระทรวงฯ เดินเกมด้วยการทูตวัฒนธรรมและการทูตสาธารณะ
กระทรวงฯ ต้องการตัวแทนหรือ spokesperson หลาย ๆ ครั้งที่ว่า
กระทรวงฯ ยังสามารถทำได้อีก นั่นคือการขับเคลื่อนวัฒนธรรมไทย
สมัยใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ ไปพร้อม ๆ กับวัฒนธรรม
กระแสหลัก และที่สำคัญคือ พี่อยากให้กระทรวงฯ มีเวทีที่หลากหลาย
ในการจัดสัมมนา มากไปกว่าการจัดสัมมนาผู้สอนภาษาสเปนกับ
สถาบัน เพราะเรื่องพวกนี้บางครั้งมันไม่ได้อยู่ในออฟเทคของสถาบัน
การศึกษาทันที เพราะจะต้องรออนวิจัย ก่อนจะนำมาเผยแพร่และ
พูดต่อ เอาจริงสร้างเป็นตำราให้นักเรียนได้ศึกษา

แต่กระทรวงฯ ทำได้เลย เพราะกระทรวงฯ อยู่ภาครัฐ สามารถ
ไปทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้ เช่นบริษัทเอกชน ซึ่งก็ทำอยู่แล้ว
แต่ถ้าพูดถึงในบริบทของนางงาม พี่คิดว่ากระทรวงฯ สามารถดึง
คอนเทนต์ที่มันเป็นกระแส หรือว่าอะไรก็ได้ แต่มาจัดเป็นสัมมนา
อาจไม่ต้องเป็นสัมมนาใหญ่ก็ได้ หรืออาจจะทำผ่านวิทยุสาธารณะ
ที่กระทรวงฯ มีอยู่แล้ว และยังเป็นอย่างที่เป็นการอัปเดต trend,
fashion, fresh vibes หรือ 'buena onda' ในภาษาสเปน ก็จะทำให้
กระทรวงฯ มีภาพลักษณ์ที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เหมือนกับ
สถาบัน Goethe, Alliance Française ที่ทำสิ่งนี้อยู่ตลอดเวลา
ซึ่งจริง ๆ แล้วสิ่งที่พี่อยากให้มีมากในสถานทูตไทย คือศูนย์เผยแพร่
วัฒนธรรม หรือ 'cultural center' ซึ่งตอนนี้เรามี THACCA
ที่สามารถนำไปต่อยอดได้

อาจารย์คิดว่าในอนาคต

นางงามไทยจะเป็น Soft Power ที่แข็งแกร่ง เหมือนลาตินอเมริกาได้หรือไม่?

สำหรับพี่ ลาตินอเมริกาตามหลังไทยแล้วนะตอนนี้
ประเทศไทยล้ำไปแล้ว ไม่ใช่ทุกประเทศที่จะคลั่งไคล้
นางงามอย่างอาร์เจนตินาหรือชิลี ก็ไม่ได้มีสิ่งนี้ แต่
อาร์เจนตินาและชิลีก็เป็นประเทศที่มีความก้าวหน้ามาก
ในมิติของพลเรือนและสิทธิมนุษยชน นางงามจาก
กรุงบัวโนสไอเรสอายุ 60 ปีก็มั่งได้ ซึ่งเป็นไปตาม

ชุดคุณค่าที่ Miss Universe เฟื่องพลดแอกตัวเอง
เหมือนกันว่าคุณค่าของผู้หญิงไม่ควรถูกจำกัดด้วย
อายุ เป็นไปตามสิ่งที่ UN Women ผลักดัน รวมถึง
ตรงกับคุณค่าที่เหล่าสตรีนิยมยึดถือ นั่นคือต้องการ
ให้เห็นว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องจำกัดตัวเองให้แค่ง
ตามที่บทบาททางเพศที่สังคมกำหนดไว้

นอกจากนี้ ในมิติของการที่นางงามก็เป็นกระบอกเสียงให้กับเรื่องราวของผู้คนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เดี่ยวนี้แม่เลี้ยงเดี่ยวก็มาประกวดได้ ออกมาพูดได้ว่าบอกว่า ฉันลูก 3 ลูก 4 แล้ว แต่ฉันก็อยากจะทำตาม ความฝัน ซึ่งลูกฉันก็เป็น LGBTQ+ ด้วย อย่าง Miss Universe ชลบุรี คนล่าสุดที่ออกมาพูด หรือนางงาม ที่แต่งงานแล้ว ซึ่งสามีก็ไม่หวงและให้การสนับสนุนภรรยา อย่าง ‘กัน จอมพลัง’ นอกจากนี้ยังมีเด็กอายุ 18 ปี ที่อยากเข้าร่วมประกวด เพราะต้องการค้นหาตัวเอง พร้อมกับประกาศกับสังคมว่าอายุไม่ใช่ปัจจัยหลักใน

การกำหนดวุฒิภาวะ เราจะได้เห็น narrative ต่าง ๆ ของผู้หญิงเหล่านี้ในประเทศไทย ได้เห็นนางงามไทยร่วมงานกับหน่วยงาน ของ UN เราได้เห็นนางงามไทยที่บางครั้งก็ ไม่ต้องแต่งหน้า ไม่ต้องทำผม ไม่ต้องย้อมฟู เป็นพาราลิมพ์ แต่ไปลงพื้นที่กับมูลนิธิ กระจกเงาอย่าง อแมนด้า ซาลิสซา ออบตัม หรือนางงามที่เป็นคนธรรมดาเรื่อง body positivity (ความรู้สึกเชิงบวกต่อร่างกาย ของตัวเอง) หรือเรื่อง real size beauty อย่างแอนชิลี นางงามกับสิ่งแวดล้อมอย่าง แอนนาเสื่อ ที่ไปเก็บขยะวันลอยกระทง และจัดแยกขยะกับกรุงเทพมหานคร เติมน้ำ ร่วมกับผู้ว่าฯ กทม. คุณชัชชาติ ซึ่งในเวที ของลาตินอเมริกาไม่เกิดสิ่งนี้แต่มันเกิดขึ้น ที่ไทย

ภาพแอนนาเสื่อน้ำกับนางงาม TPNG ลงเรือ ช่วยผู้ประสบภัยน้ำท่วม ออยุธยา - อ่างทอง

ภาพ : www.komchadluek.net

สำหรับไทย นางงามได้กลายเป็นบุคคลสาธารณะ ที่มีส่วนขับเคลื่อนสังคมไปแล้ว ด้วยสำนึกและ ความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง ประกอบกับสิ่งที่ สังคมหล่อหลอมให้เขาด้วย ถ้านางงามร่วมมือ กับสังคม นางงามก็สามารถนำไปบอกเล่าบนเวที การประกวดว่าตัวเองมีศักยภาพที่จะชนะผ่านการ ขับเคลื่อนในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ ในขณะที่นางงาม เรื่องราวก็ได้ถูกนำเสนอ สร้างความตระหนักรู้ให้ คนในสังคมด้วย นี่คือนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งในลาตินอเมริกาอาจจะยังไม่เกิดชัดเจน จริง ๆ ลาตินอเมริกาเคยมี Soft Power เรื่องนี้มาครั้งหนึ่ง

แต่เป็นลักษณะความบันเทิงล้วน ๆ แต่บ้านเรา เป็นทั้งความบันเทิง และเป็นทั้งสาระด้วย เป็นตัวแทน บอกเล่าเรื่องราวของคนในสังคมด้วย จนนางงาม ลาตินต้องทำตาม เดี่ยวนี้นางงามลาตินก็เริ่มเอา แม่เลี้ยงเดี่ยวมาประกวด อย่างของเปอร์โตริโกหรือ โคลอมเบียรอบที่ผ่านมาก็เป็นผู้หญิงที่มีลูก มีสามี เห็นได้ว่าเริ่มมีการปลดแอกให้ผู้หญิงลาตินอเมริกา แต่เมืองไทยเรามีมานานแล้ว หรือกำลังมีไปพร้อม ๆ กัน เพราะฉะนั้นที่มองว่าตอนนี้ Soft Power ที่เป็น นางงาม ไทยนำหน้าลาตินอเมริกาอยู่นิดหนึ่ง และ ที่สำคัญไทยเป็นเจ้าของ Miss Universe อยู่ 50% ด้วย

บทสรุป

เมื่อทุกท่านอ่านบทสัมภาษณ์มาถึงจุดนี้
ก็คงได้รับรู้กันแล้วว่า

"นางงาม"

*เป็นได้มากกว่าอุตสาหกรรม
ที่ให้แค่ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว*

เพราะนางงามเปี่ยมไปด้วยพลังที่เป็นได้ทั้ง Soft Power ในการนำพาเอกลักษณ์ความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทยไปสู่สายตาผู้คนทั่วโลก รวมถึงโน้มน้าวให้คนอื่นหันมามองและชื่นชมกับความเป็นไทยสมัยใหม่ได้ไม่ยาก เป็นทั้งบุคคลสาธารณะที่มีส่วนในการขับเคลื่อนสังคม เป็นทั้งทูตสาธารณะ ที่มีส่วนช่วยเชื่อมต่อเราให้ใกล้ชิดกับภูมิภาคแห่งนางงามอย่างลาตินอเมริกามากยิ่งขึ้น ยังมีอีกมากมายที่นางงามสามารถเป็นได้มากกว่าการเป็นผู้หญิงสวยคนหนึ่ง ความเป็นลาตินอเมริกาในหลายมิติก็ได้แทรกซึมเข้ามาอยู่ในวิถีชีวิตของเราแบบไม่ได้กันตั้งตัว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการแต่งหน้า ประโยคที่พูดกันในชีวิตประจำวัน หรือภาษาสเปนที่เราสามารถพูดกันได้แบบไม่รู้ตัว

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนและทีม DLA
จึงมั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่า

*ภูมิภาคที่ไกลออกไปอย่าง
ลาตินอเมริกาจะสามารถใกล้ชิด
กับเราได้ด้วยการมีบทบาท
ของผู้คนจากทุกภาคส่วน*

ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการต่างประเทศ บริษัทเอกชน นักวิชาการ หรือผู้คนในวงการบันเทิง ที่ช่วยกันขยับกระชับความสัมพันธ์ ให้เราได้ "ใกล้" กันกว่าที่ผ่านมา

ภาพ : www.vogue.co.th

ก่อนจะจากกันไป ผู้เขียนขอส่งท้ายด้วยภาพชุดประจำชาติไทยที่ได้รับรางวัลชุดประจำชาติยอดเยี่ยมจากการประกวดนางงามจักรวาลในปี 2008 ของแก้ม กรินทร์า โพธิ์จักร ในชุด 'Spirit of Fighting' ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากศิลปะแม่ไม้มวยไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และถ่ายทอดออกมาได้อย่างตระการตา

การแต่งกาย

ในสังคม

มายา โบราณ

โดย นางสาวปาลิดา ศิริสุรพงศ์
นักศึกษาฝึกงาน กองลาตินอเมริกา

หากพูดถึงลาตินอเมริกา โดยเฉพาะแถบอเมริกากลาง หลายคนมักนึกถึงภาพอารยธรรมเก่าแก่ยุค Pre-Columbian¹ อย่างอารยธรรมมายาที่แฝงไปด้วยสิ่งประติษฐิและความเชื่ออันน่าอัศจรรย์ใจ ไม่เพียงอารยธรรมกรีกหรืออียิปต์เลยก็ด้วย วันนี้เราจึงจะพูดถึงหนึ่งในสิ่งที่เรียบง่ายแต่กลับสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมายา นั่นคือการแต่งกายนั่นเอง

การแต่งกายในสังคมมายาโบราณถือเป็นหน้าตาที่เปิดสู่วัฒนธรรมอันซับซ้อน วิธีการแต่งกายของชาวมายาไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกและลำดับชั้นทางสังคมที่พวกเขาับถืออย่างเคร่งครัดอีกด้วย

เสื้อผ้าที่ชาวมายาโบราณสวมใส่ในชีวิตประจำวัน

ชาวมายาโบราณสวมใส่เสื้อผ้าที่ไม่เทอะทะและเรียบง่าย ผู้ชายมักสวมผ้าคาดเอว ผ้าเดี่ยว (loincloth) หรือกระโปรงสั้น ซึ่งเหมาะกับสภาพอากาศร้อนชื้นในแถบอเมริกากลาง ผ้าคาดเอวนี้ไม่เพียงแต่ให้ความสะดวกสบายเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องตกแต่งได้หลากหลายตามสถานะทางสังคมของผู้สวมใส่ ในส่วนของผู้หญิง เครื่องแต่งกายหลัก ๆ คือ **ฮูอิปิล (huipil)** และกระโปรงยาว ฮูอิปิลเป็นเสื้อคลุมหลวม ๆ ที่ใช้สวมทับร่างกายส่วนบนและมีช่องสำหรับสอดศีรษะและแขน บางครั้งอาจสวมกระโปรงคู่กับ**เกชเควมิตล์ (quechquemitl)** ซึ่งมีลักษณะคล้ายเสื้อคลุมไหล่

สำหรับชนชั้นสูง เสื้อผ้าส่วนใหญ่มักทำจากผ้าฝ้าย แต่สำหรับชาวมายาทั่วไป เสื้อผ้าจะทำมาจากผ้า**ทาปา (tapa cloth)** ซึ่งเป็นผ้าที่ทำจากเปลือกไม้ อีกทั้งชาวมายาโบราณมักเติมแต่งเครื่องแต่งกายด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอ และต่างหู เครื่องประดับเหล่านี้ทำจากวัสดุหลากหลายชนิด เช่น หิน กระจก หรือทองคำ ขึ้นอยู่กับฐานะของผู้ที่สวมใส่ นอกจากนี้ ทรงผมก็ถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการแต่งกายของชาวมายา พวกเขาให้ความสนใจกับการจัดแต่งทรงผมเป็นพิเศษ โดยชาวมายาจะมัดผมไว้ตลอดและแทบจะไม่ปล่อยผมเลย นอกจากนี้พวกเขามักจะตกแต่งผมด้วยแถบผ้าและขนนกยาวเพื่อเพิ่มความสวยงามและถือเป็นการบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมอีกด้วย

ภาพวาดเสื้อผ้าที่ชาวมายาโบราณสวมใส่ในชีวิตประจำวัน

Female

Male

Quechquemitl

Skirt

Huipil

Loin cloth

Skirt

¹ ยุคก่อนที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัสจะค้นพบทวีปอเมริกา

การแต่งกายในงานเต้นรำและงานสำคัญของชาวมายา

ในช่วงเทศกาลหรืองานพิธีกรรมสำคัญ ชาวมายาจะมารวมตัวกันเพื่อเป็นสักขีพยานในการประกอบพิธีกรรม เหล่าชนชั้นปกครองจะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่หรูหรา เช่น เครื่องประดับศิระที่ตกแต่งด้วยขนนกขนาดใหญ่ เครื่องประดับที่ทำจากหยก และเสื้อผ้าที่ทำจากหนังสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น เสือจิ้งจอก เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาดำรงตำแหน่งสำคัญในสังคม สำหรับงานเฉลิมฉลองที่มีการเต้นรำ นักเต้นมักสวมชุดขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย ชุดเหล่านี้ทำจากวัสดุหายากและมีค่า เช่น หยกและขนนก มีเครื่องประดับศิระ และที่ขาดไปไม่ได้เลยคือโครงหลังขนาดใหญ่ (backrack) ประดับด้วยขนนกยาว แม้ว่าชุดสำหรับงานเต้นรำจะมีขนาดใหญ่เทอะทะ แต่ก็ถูกออกแบบมาให้หน้าหนักเบาและเคลื่อนไหวได้สะดวก สันนิษฐานกันว่าอาจมีโครงไม้หน้าหนักเบาเป็นฐาน ก่อนจะนำวัสดุต่าง ๆ มาติดลงไป ทำให้นักเต้นสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว

เทพอาโพรมี² เต้นรำในชุดสำหรับพิธีบูชายัญด้วยเลือด

ภาพ : www.mexicolore.co.uk

² "เทพอาโพรมี" หรือ "เทพอเอโพรมี" ตามเทววิทยามายา เทพองค์นี้เกี่ยวข้องกับความตายและการบูชายัญในความเชื่อทางศาสนาของชาวมายา

เครื่องประดับศีรษะในสังคมมายาโบราณ: สัญลักษณ์แห่งอัตลักษณ์และอำนาจ

สังคมมายาโบราณให้ความสำคัญกับศีรษะเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าศีรษะเป็นที่สถิตของจิตวิญญาณและพลังชีวิตที่กำหนดตัวตนของแต่ละบุคคล การสวมใส่เครื่องประดับในสังคมมายาโบราณมักเปลี่ยนแปลงไปตามพิธีกรรมและบทบาทต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นเครื่องประดับศีรษะจึงมีรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกันไปตามแต่ละพิธีกรรมและสถานะทางสังคม

เครื่องประดับศีรษะของชาวมายามีหลายรูปแบบ แต่ละแบบมีความหมายเฉพาะตัวอีกทั้งยังแฝงไปด้วยความเชื่อเหนือธรรมชาติ อย่างเช่น นักรบหรือนักกีฬาบอลในสังคมมายาโบราณจะสวมเครื่องประดับศีรษะที่ทำจากหัวสัตว์ดุร้ายอย่างจิ้งจอกหรืออีแร้ง เพราะมีความเชื่อว่าจะได้รับพลังและคุณสมบัติของสัตว์เหล่านั้นเมื่อสวมใส่ ส่วนชนชั้นปกครองอย่างกษัตริย์และราชินีมักปรากฏในภาพสวมเครื่องประดับศีรษะที่หรูหราอลังการพร้อมกันหน้ากากที่ประดับประดาด้วยขนนก **เควตซัล (quetzal)** และอัญมณีต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงเวลาสำคัญ เช่น การประกอบพิธีกรรมหรือการเรียกวินญาณบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบสำคัญที่สุดของเครื่องประดับศีรษะของกษัตริย์กลับเป็นสิ่งที่เรียบง่าย นั่นคือ ผ้าคาดศีรษะที่ทำจากกระดาษเปลือกไม้ตกแต่งด้วยแถบหยกและเปลือกหอย ผ้าคาดศีรษะนี้จะผูกไว้บนศีรษะของกษัตริย์มายาในพิธีขึ้นครองราชย์ เนื่องจากความเชื่อที่ว่าผ้าคาดศีรษะนี้เป็นเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของ **ฮุน อัจาว (Hun Ajaw)** หนึ่งในฝาแฝดวิบุรุษในตำนานของชาวมายา ฝาแฝดคู่นี้ถูกกล่าวถึงในหนังสือศักดิ์สิทธิ์ของอารยธรรมมายาที่มีชื่อว่า **โปปอล วูค (Popol Vuh)** ซึ่งเล่าถึงการที่ฝาแฝดคู่นี้สามารถเอาชนะสัตว์ประหลาดและเทพชั่วร้ายได้มากมาย การสวมใส่ผ้าคาดศีรษะที่เหมือนกับของฮุน อัจาว จึงเป็นการเชื่อมโยงผู้ปกครองเข้ากับตำนานอันศักดิ์สิทธิ์นี้

นักกีฬาบอลที่สวมเครื่องประดับศีรษะที่ทำจากหัวสัตว์ต่าง ๆ

หากสนใจหนังสือ
โปปอล วูค (Popol Vuh)
ตอนนี้มีฉบับแปลเป็น
ภาษาไทยให้ได้ไป
หาอ่านกันแล้ว
โดยรองศาสตราจารย์
ดร. ภาสุรี ลือสกุล
แห่งคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ : www.archaeology.org

รูปวาดชาวมายาสวมต่างหู
ที่ปรากฏบนแจกันทรงกระบอก

ภาพ : www.archaeology.org

การตกแต่งใบหน้า ในสังคมมายาโบราณ

ในอารยธรรมมายาโบราณ การเสริมภาพลักษณ์ความสวยงามไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่เครื่องประดับหรือเสื้อผ้า แต่ยังรวมไปถึงการดัดแปลงใบหน้าด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของดินแดนมายา ทั้งชายและหญิงใช้อุปกรณ์เสริมจมูก (nasal prostheses) ซึ่งอาจทำจากน้ำยางหรือเรซิน ติดลงบนผิวหนังโดยตรง เพื่อให้จมูกดูโดดเด่นขึ้นและเพื่อเปลี่ยนรูปร่างของโครงหน้า นอกจากนี้ยังมีการใช้ต่างหูหลายประเภท รวมถึงต่างหูที่ทำจากเปลือกต้นหม่อนหรือต้นมะเดื่อ ชนิดชั้นสูงสวมใส่ต่างหูเหล่านี้โดยสมัครใจ ในขณะที่เหล่าเชลยจะถูกบังคับให้ใส่เพื่อเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีก่อนที่จะถูกจับส่งเว

การแต่งกายของชาวมายาและไทย ในอดีตคล้ายกันกว่าที่คิด?

ด้วยสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นในแถบลาตินอเมริกา มีความใกล้เคียงกับภูมิภาคในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างในประเทศไทยเรา จึงเห็นได้ว่าการแต่งกายของชาวมายาและไทยในอดีตมีความคล้ายคลึงกันไม่มากนักน้อย อย่างการที่ชายชาวมายามักจะนุ่งผ้าเดี่ยว และชายไทยมักนุ่งโจงกระเบน หญิงชาวมายามักนุ่งกระโปรงส่วนหญิงไทยมีการใส่ผ้าถุงที่มีสีสัน มีการสวมใส่เครื่องประดับอย่างกำไลข้อมือและข้อเท้า รวมถึงการเกล้าผมเป็นมวยสูงคล้ายกัน และสิ่งที่ทั้งคู่ให้ความสำคัญเหมือนกันก็คือ การใช้

เครื่องแต่งกายเพื่อแสดงสถานะทางสังคม เห็นได้ชัดจากการที่ชนชั้นปกครองทั้งไทยและมายามักจะมีเครื่องแต่งกายที่หรูหรา ประดับประดาด้วยของมีค่า ราคาแพงและให้ความสำคัญกับเครื่องประดับศีรษะเช่นเดียวกัน แม้เครื่องแต่งกายและของมีค่าบางอย่างจะแตกต่างกันตามความเชื่อและภูมิประเทศ แต่เครื่องแต่งกายสุดหรูเหล่านี้กลับสื่อถึงการแบ่งสถานะทางสังคม การให้ความสำคัญกับชนชั้นปกครองและความเชื่อเรื่องสมมติเทพระหว่างสองภูมิภาคที่หยั่งรากลึกอยู่ในสังคมไว้เป็นอย่างดี

สำหรับผ้าที่ใช้ในการตัดเย็บเสื้อผ้าต่าง ๆ ในยุคร่วมสมัยนี้ เราจะเห็นได้ว่าผ้าที่ทั้งไทยและลาตินอเมริกานำมาดัดแปลงมีลักษณะคล้ายกันอย่างไม่น่าเชื่อ ทั้งลวดลายและการเลือกใช้สีล้วนแสดงให้เห็นถึงจุดร่วมทางด้านวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีร่วมกัน ถึงแม้จะอยู่ในภูมิภาคที่ห่างไกลกัน อีกทั้งยังสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงออกผ่านเทคนิคการทอผ้าที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละภูมิภาค

เสื้อ Huipil
(เสื้อสวมหัวของหญิงชาวมายาโบราณ) ร่วมสมัย
ถ่ายภาพโดย โมเคิล แมคเคลวีย์, 2017

ภาพ : www.threads-of-time.carlos.emory.edu

ศิลปะผ้าไทยเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก ได้นำมาใช้ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและประชาชนระหว่างไทยกับเม็กซิโก โดยสถานเอกอัครราชทูตฯ มีความคิดริเริ่มจัดนิทรรศการภูมิปัญญาผ้าไทยเพื่อส่งเสริมความนิยมผ้าไทยและแฟชั่นไทยในเม็กซิโก เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าไทยและส่งเสริมให้ผ้าไทยเป็นที่รู้จักมากขึ้นในภูมิภาคลาตินอเมริกา อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้สัมผัสความเป็นไทยได้มากขึ้น ถือเป็น การผลักดัน Soft Power ภูมิปัญญาไทยสู่ระดับนานาชาติ รวมถึงเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่นั้นคือ “ผ้าไทย” ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ให้กับประเทศ และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน พร้อมทั้งกระตุ้นความสนใจให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย

โดยสรุป การแต่งกายในสังคมนาชาโบราณสะท้อนถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคมของชาวมายา เสื้อผ้าประจำวันมีลักษณะเรียบง่าย

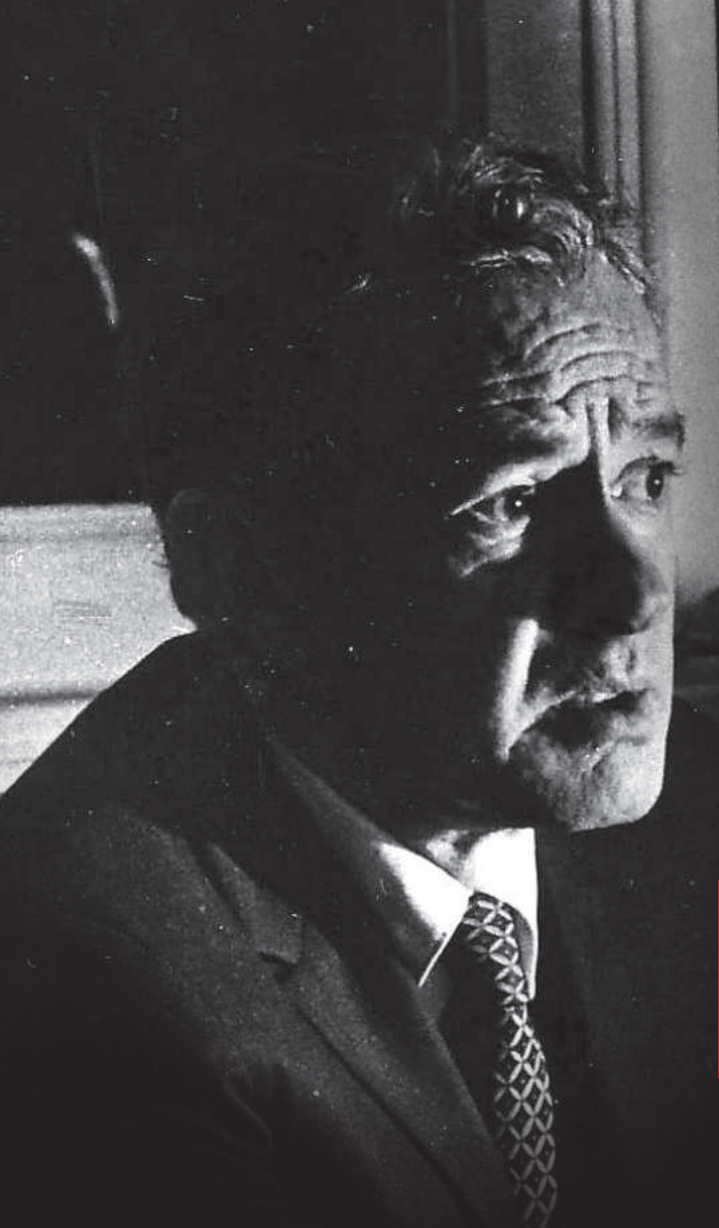
ผ้าขึ้นต้นจก ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย

ภาพ : www.museumthailand.com

เหมาะกับสภาพอากาศ ขณะที่เหมาะสำหรับพิธีกรรม และงานสำคัญมีความหรูหราและซับซ้อนมากขึ้น เครื่องประดับศีรษะมีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะสื่อถึงสถานะและอำนาจ นอกจากนี้ยังมีการตกแต่งใบหน้าด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความงามตามมาตรฐานความงามของคนในยุคสมัยนั้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดการแต่งกายของชาวมายากับชาวไทยในอดีต มีความคล้ายคลึงกันหลายด้าน สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ทั้งสองภูมิภาคมีร่วมกัน แม้จะอยู่ห่างไกลกันมากก็ตาม

“ผ้า”
จึงเป็นอีกหนึ่งสายสัมพันธ์
หรือ soft power
ที่จะเชื่อมโยงไทยกับลาตินอเมริกาเอาไว้
ให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

โดย นายกฤษณาณัฏ พลอ่อน
คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกอบกู้ความทรงจำของ

ตัวละคร **ผี**

ใน “เปโตร ปาราโม”

และ “รถไฟเที่ยวสุดท้าย
จากพญาตองซู”

ภาพ : จวาน รูลโฟ (Juan Rulfo)

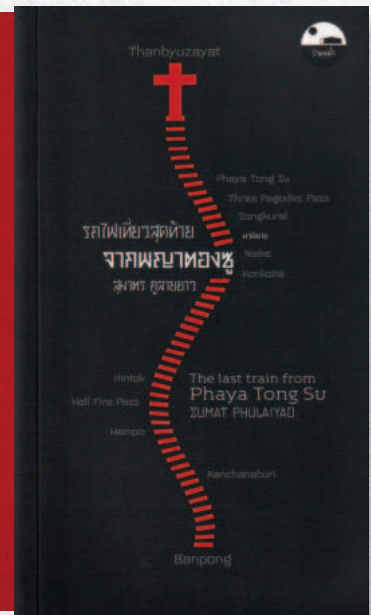
โดยปกติแล้ว เมื่อพูดถึง “ผี” คนส่วนใหญ่ก็มักจะนึกถึงสิ่งที่มองไม่เห็น บางครั้งปรากฏตัวบ้างในบางครา ครั้นปรากฏตัวขึ้นมา ก็พลันทำให้มนุษย์รู้สึกสะพรึงกลัว สาเหตุที่ “ผี” สามารถทำให้คนหวาดกลัวได้ ก็เนื่องมาจาก “ผี” มีพลังเหนือธรรมชาติและรูปลักษณะที่น่าสยดสยอง สะท้อนการตายในรูปแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผีเช่นนี้ สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในภาพยนตร์และละคร ทว่า วรรณกรรมเรื่อง “เปโตร ปาราโม” และ “รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู” กลับนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี แตกต่างออกไป โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ “ผี” คือผู้ถ่ายทอดความทรงจำอันสะเทือนใจและ “คน” คือผู้กอบกู้ความทรงจำเหล่านั้น ที่สำคัญนวนิยายทั้งเรื่องยังสะท้อนประวัติศาสตร์ที่อาจถูกหลงลืมไปแล้ว

ภาพ : หนังสือเปโดร ปาราโม

“เปโดร ปาราโม” เป็นนวนิยาย เขียนโดยฆวน รูลโฟ (Juan Rulfo) นักเขียนชาวเม็กซิกัน มีเนื้อหาเกี่ยวกับชายคนหนึ่งนามว่า “ฆวน เปเรซิอาโด” (Juan Preciado) ผู้ออกเดินทางไปยัง หมู่บ้านชื่อว่า “โกมาลา” (Comala) เพื่อตามหาบิดาของตนเอง นามว่า “เปโดร ปาราโม” ซึ่งเป็นผู้นำของหมู่บ้านหรือ cacique โดยหารู้ไม่ว่าโกมาลาได้กลายเป็นหมู่บ้านร้างไปแล้ว ฆวนได้เจอผีชาวบ้านที่ได้ตายไปนานแล้วและได้พูดคุยไต่ถามเรื่องราวเกี่ยวกับหมู่บ้านแห่งนี้และพ่อของเขา โดยส่วนใหญ่เป็นความทรงจำที่เจ็บปวดและสะเทือนใจ เช่น การกดขี่ ความรุนแรง และความตาย

ส่วน “รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู” เป็นนวนิยาย โดยสุมาตกร ภูลายยาว นักเขียนชาวไทย เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า นักข่าวสองคน คนหนึ่งชาวไทย อีกคนหนึ่งชาวญี่ปุ่น มีความสนใจร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องราวของทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาในไทยช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง จึงได้นัดหมายกันเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ ที่มีเหตุการณ์เกี่ยวข้องกับทหารญี่ปุ่น เช่น ทางรถไฟสายมรณะในจังหวัดกาญจนบุรี รวมไปถึงสถานที่อื่น ๆ ในเมียนมา เช่น ต้นบูชายัต (Thanbyuzayat) และพญาตองซู (Phayatonesu) ระหว่างทางพวกเขาได้พบเจอกับผีคนงาน ผีทหารญี่ปุ่น และผีเชลย และได้พูดคุยไต่ถามเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับเหล่าผี ทำให้สองนักข่าวได้รับรู้ถึงความทรงจำอันน่าสะเทือนใจของตัวละครผีเหล่านั้น

ภาพ : หนังสือรถไฟเที่ยวสุดท้าย

จะเห็นได้ว่า แม้ทั้งสองเรื่องจะมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน แต่องค์ประกอบหลักของทั้งสองเรื่องนี้ คือ ตัวละครผีและความทรงจำอันสะเทือนใจ หรือ “trauma” ของตัวละครผีเหล่านั้น วรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นการมีบทบาทของผีในวรรณกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำเนิดมาจากกระแส Spectral Turn ของ Jacques Derrida โดย Spectral Turn เป็นกระแสที่ตรงข้ามกับแนวคิดของ Sigmund Freud ที่ปฏิเสธการมีบทบาทของผีในงานวิชาการและงานวรรณกรรม แนวคิดเกี่ยวกับผีของ Jacques Derrida ส่งผลให้นักวิชาการปัจจุบันเห็นความสำคัญของผีในวรรณกรรม โดยมองว่า ผีและความทรงจำอันสะเทือนใจของมนุษย์นั้นมีความเชื่อมโยงกัน เพราะทั้งสองสิ่งคือการสะท้อนเรื่องราวในอดีต และส่วนมากเป็นอดีตที่เลวร้ายและสะเทือนใจ

ในนวนิยายทั้งสองเรื่อง ผู้อ่านสามารถเห็นได้ว่าตัวละครเอกมีบทบาทในการเป็นผู้บรรยายเนื้อเรื่อง เพราะเป็นการบรรยายจากมุมมองบุคคลที่หนึ่ง การบรรยายลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเอกที่มีปฏิสัมพันธ์กับผีได้ดียิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง ตัวละครเอกจากทั้งสองเรื่องยังมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การค้นหาประวัติศาสตร์ที่ถูกหลงลืม โดย ในเรื่อง **เปโตร ปาราโม** ตัวละครเอกต้องการที่จะสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับพ่อของเขาในอดีต ซึ่งเรื่องราวของพ่อเขาก็มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เม็กซิโก เช่น การปฏิวัติเม็กซิโก¹ และ สงครามคริสเตโร² ทว่าในหมู่บ้านโกมาลา ผู้คน

จิตรกรรมฝาผนัง "Epopya del Pueblo Mexicano" โดย Diego Rivera ศิลปินชาวเม็กซิกัน จะเห็นภาพผู้นำการปฏิวัติเม็กซิโกอยู่ด้านบนตรงกลางของภาพ

ภาพ : www.es.m.wikipedia.org

ภาพ : www.en.wikipedia.org

¹ การปฏิวัติเม็กซิโก เป็นความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์เม็กซิโก เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1910-1920 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการต่อต้านการปกครองเผด็จการของประธานาธิบดีปอร์ฟีริโอ ดิอาซ (Porfirio Díaz) จนกลายเป็นสงครามกลางเมืองที่ยาวนาน จนกระทั่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองครั้งสำคัญในเม็กซิโก เช่น การปฏิรูปที่ดิน และการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1917

² สงครามคริสเตโร (Cristero War) เป็นความขัดแย้งภายในประเทศเม็กซิโก (โดยเฉพาะบริเวณภาคกลางและภาคตะวันตก) ที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1926-1929 สาเหตุหลักของสงครามนี้เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ต่อต้านศาสนาคริสต์ ซึ่งเรียกว่ากฎหมาย Calles ที่มีเป้าหมายเพื่อลดอำนาจของคริสตจักรคาทอลิกในเม็กซิโก

ล้วนได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว ทำให้ดูเหมือนว่าผู้คนต่างหลงลืมเกี่ยวกับเรื่องราวของพ่อของฆวน จนกลายเป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกลืม ในขณะที่ตัวละครเอกในนวนิยาย **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** ก็มีจุดมุ่งหมายในการค้นหาประวัติศาสตร์ที่ถูกลืม เช่นเดียวกัน เนื่องจากประวัติศาสตร์เกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นในไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ไม่ได้รับความสนใจมากนักในวงการประวัติศาสตร์ไทย มีเพียงคนเฉพาะกลุ่มเฉพาะพื้นที่เท่านั้นที่จะรู้จักหรือจดจำประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้ หรือก็คือมันได้ถูกหลงลืมไปแล้วนั่นเอง

วัดเสาร้อยต้น เมืองพญาตองซู

ภาพ : www.commons.wikimedia.org

ในนวนิยายทั้งสองเรื่อง ประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ถูกเล่าเหล่านี้ก็มีผู้เล่าที่เป็นตัวละครผีและผู้ที่ได้รับข้อมูลก็คือ ตัวละครเอกซึ่งเป็นมนุษย์ ซึ่งรับมาในรูปแบบของความทรงจำสะเทือนใจ ตัวละครเอกกอบกู้ความทรงจำผ่านสองขั้นตอน **ขั้นตอนแรก** คือ การเดินทางไปยังสถานที่ที่ตัวละครผีสถิตอยู่ โดยใน **เปโดร ปาราโม** ฆวนต้องเดินทางไปยังหมู่บ้านโกมาลาเพื่อกอบกู้ความทรงจำเกี่ยวกับพ่อของเขา โดยความทรงจำเหล่านั้น ฆวนได้รับรู้จากตัวละครผีผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านแห่งนั้น เช่นเดียวกัน ใน **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** นักข่าวทั้งสองคนต้องเดินทางไปยังสถานที่ในประเทศไทยและเมียนมาที่มีร่องรอยและเหตุการณ์ของทหารญี่ปุ่น และสถานที่เหล่านี้ก็มักจะมีผีผู้เห็นเหตุการณ์หรือผีผู้เป็นเหยื่อสถิตอยู่ **ขั้นตอนต่อมา** คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครผี ในขั้นตอนนี้ ตัวละครเอกต้องสนทนากับตัวละครผีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตามหา โดยความทรงจำเหล่านั้นมักจะเกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรงที่สะเทือนใจต่อตัวละคร ตัวละครเอกจึงได้รับรู้ทั้งเรื่องราวที่สลับและประสบการณ์สะเทือนใจของตัวละครผีเหล่านั้นด้วย โดยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผีกับคนในนวนิยายทั้งสองเล่มนี้ สามารถกล่าวได้ว่า ตัวละครผีไม่ได้ปรากฏกายในรูปลักษณะที่น่ากลัว จึงทำให้ตัวละครเอกไม่มีความรู้สึกกลัว ทำให้การปฏิสัมพันธ์เป็นไปได้อย่างธรรมชาติเหมือนบทสนทาระหว่างคนทั่วไป

ในนวนิยายทั้งสองเล่ม ผู้อ่านจะพบว่า ความสะเทือนใจในความทรงจำของตัวละครผีเกิดขึ้นจาก 3 สาเหตุด้วยกัน คือ ความทรงจำสะเทือนใจจากการสูญเสีย จากความเชื่อ และจากการกดขี่ หลังจากที่ตัวละครเอกได้รับรู้ถึงความทรงจำสะเทือนใจเหล่านั้น สามารถกล่าวได้ว่าตัวละครเอกในนวนิยายทั้งสองเรื่อง ได้ทำหน้าที่เป็นเสมือนกระบอกเสียงของผู้วายชนม์ ซึ่งเป็นเสียงที่เคยดับหายไปและเป็นเสียงที่เล่าขานเรื่องราวต่าง ๆ ที่สะเทือนใจและย้ำเตือนถึงความโหดร้ายของมนุษย์ ฉะนั้น ตัวละครเอกที่เป็นคน จึงช่วยทำให้เรื่องราวเหล่านั้นไม่ถูกหลงลืมไปตามกาลเวลานั่นเอง

การากัส

กับวาระแรกและวาระสุดท้ายของ

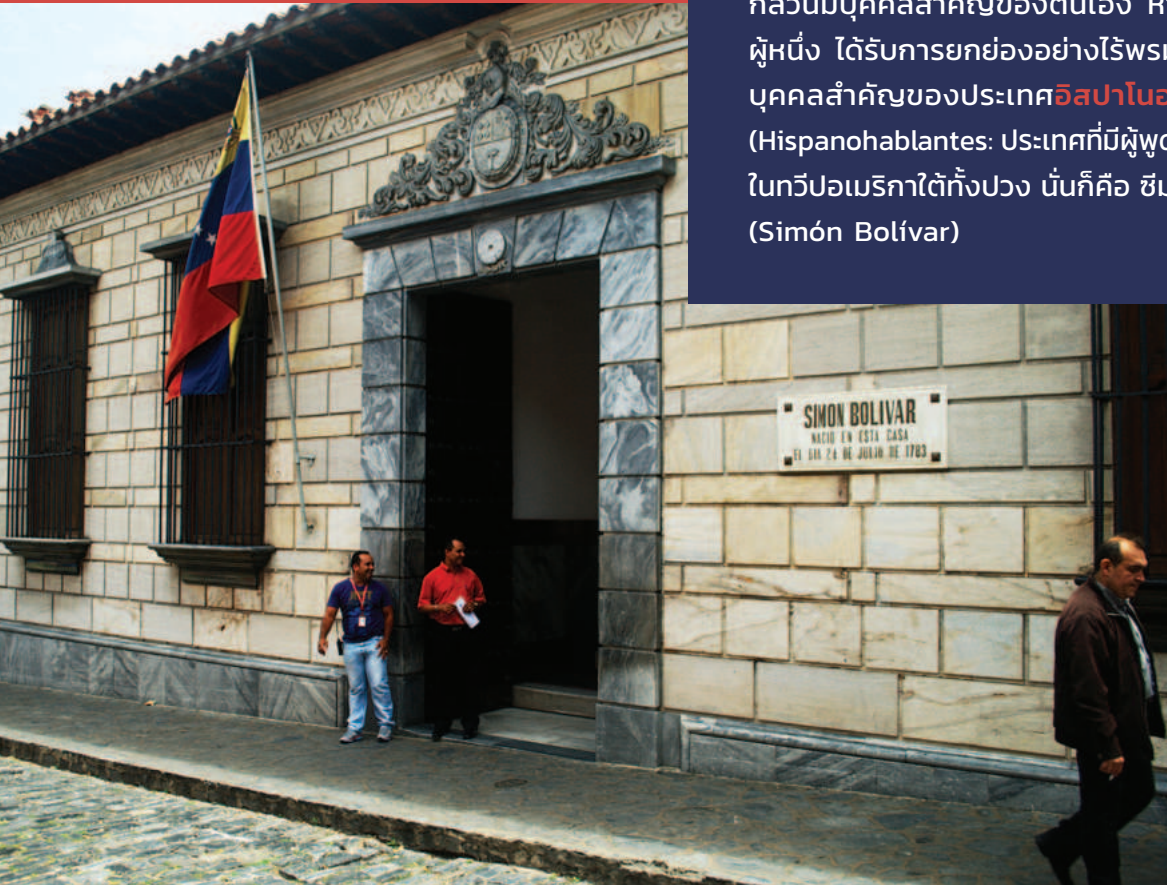
โดย นายธิตี ตันพิสุทธิ
คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ซิมอน โบลิวาร์

ภาพ : Simón Bolívar

สำหรับดินแดนลาตินอเมริกาซึ่งมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลครอบคลุมเกือบ 20 ล้านตารางกิโลเมตร และมีประเทศมากกว่า 30 ประเทศ แต่ละประเทศก็ล้วนมีบุคคลสำคัญของตนเอง หากแต่มีบุรุษผู้หนึ่ง ได้รับการยกย่องอย่างไร้พรมแดนว่าเป็นบุคคลสำคัญของประเทศ**ฮิสปาโนอาบลานเตส** (Hispanohablantes: ประเทศที่มีผู้พูดภาษาสเปน) ในทวีปอเมริกาใต้ทั้งปวง นั่นก็คือ ซีมอน โบลิบาร์ (Simón Bolívar)

ภาพ : Casa Natal de Bolívar

ซีมอน โบลิบาร์

เป็นบุคคลสำคัญของชาวลาตินอเมริกา ถ้ามองว่าสำคัญขนาดไหน ก็ตอบได้ว่าถึงขั้นที่มีประเทศที่ตั้งชื่อตามเขา นามว่าโบลิเวีย (Bolivia) โบลิบาร์ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งต่อสงครามการประกาศเอกราชของลาตินอเมริกา ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้จะมีการก่อหวอดในการประกาศเอกราชแต่ก็ไม่สำเร็จ ด้วยสถานการณ์

ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียกร้องอิสรภาพในปี ค.ศ. 1812 โบลิบาร์ซึ่งรวบรวมไพร่พลและสหായร่วมรบได้วางแผนโจมตีทหารฝ่ายเจ้าอาณานิคมได้สำเร็จและประกาศเอกราชให้ดินแดนแถบนี้ได้มีอิสระเป็นของตนเอง จนได้รับสมญานามว่า **El Libertador** หรือผู้ประกาศอิสรภาพนั่นเอง

สิ่งหนึ่งที่ดูจะเป็นเกร็ดที่น่าสนใจสำหรับวีรบุรุษแห่งทวีปอเมริกาใต้ผู้นี้ก็คือ ทั้งลมหายใจแรกและลมหายใจสุดท้ายของโบลิบาร์นั้นเกิดขึ้นในเมืองเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันเป็นเมืองหลวงของประเทศเวเนซุเอลา คือ กรุงการากัส (Caracas) ซึ่งเป็นทั้งที่ตั้งของบ้านเกิดและสถานที่ฝังศพของโบลิบาร์นั่นเอง

มาที่บ้านเกิดของโบลิวาร์ ชื่อภาษาสเปนจะเรียกว่า Casa Natal de Bolívar หรือแปลเป็นไทยง่าย ๆ ว่าเป็นบ้านที่กำเนิดเกิดมาของโบลิวาร์ สถานที่นี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากจัตุรัสโบลิวาร์ (Bolívar Square) ซึ่งหลาย ๆ เมืองในภูมิภาคลาตินอเมริกาก็มีการตั้งชื่อจัตุรัสโบลิวาร์อยู่หลายแห่ง จึงอาจจะต้องระบุให้ชัดว่า

ภาพ : Panteón Nacional de Venezuela

ที่นี่คือ Plaza Bolívar de Caracas (จัตุรัสโบลิวาร์แห่งกรุงการากัส) แน่นอนว่าตระกูลของโบลิวาร์นั้นนับว่ามีฐานะพอสมควร ด้วยความที่บิดาของเขาเป็นนายทหารนาม **ฆวน บิเซนเต โบลิวาร์ อี ปอนเต (Juan Vicente Bolívar y Ponte)** บ้านที่อาศัยจึงนับว่าน่าจะมีฐานะพอสมควรในสมัยนั้น

Casa Natal de Bolívar เป็นอาคารที่มีสถาปัตยกรรมสไตล์อาณานิคม (colonial) ซึ่งในปี ค.ศ. 1891 ได้มีการปรับปรุงสถานที่แห่งนี้เพื่อทำเป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ให้ผู้คนได้มาเยี่ยมชม ภายในบ้านหลังนั้นก็จะมีการจัดแสดงภาพวาดของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของโบลิวาร์ ส่วนมากมักจะเป็นภาพเกี่ยวกับการศึกสงครามหรือสมรภูมิที่เขาเคยไปรบ หรือแม้แต่เหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์การประกาศเอกราช เช่น La Batalla de Araure¹ (การรบที่อาเราเร) แต่ภาพชีวิตส่วนตัวของเขาก็มีเช่นกัน คือภาพ Boda de Bolívar (การสมรสของโบลิวาร์) ซึ่งศิลปินผู้วาดภาพเหล่านี้คือ **ติโต ซาลาส (Tito Salas)** ศิลปินชาวเวเนซุเอลา ที่รังสรรค์ผลงานเพื่อเชิดชูเกียรติของวีรบุรุษโบลิวาร์ ในที่แห่งนี้เราจะเสมือนได้เข้ามาเห็นชีวิตของโบลิวาร์ ประหนึ่งได้เกิดมามีชีวิตร่วมสมัยกับวีรบุรุษผู้นี้

¹ การรบที่อาเราเร เป็นการสู้รบสำคัญในสงครามปลดปล่อยเวเนซุเอลา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1813 ที่เมืองอาเราเร (Araure) ในรัฐปอร์ตุเกซา (Portuguesa) ประเทศเวเนซุเอลา การรบครั้งนี้เป็นการเผชิญหน้าระหว่างกองกำลังปฏิวัติภายใต้การนำของ ซิมอน โบลิวาร์ กับกองกำลังสเปนที่นำโดยโฮเซ เซบาโยส (José Ceballos) การสู้รบจบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายปฏิวัติ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลดปล่อยเวเนซุเอลาจากการปกครองของสเปน

อีกสถานที่ซึ่งเป็นที่พำนักสุดท้ายของโบลิวาร์คือ สถานที่ฝังศพเขา ขึ้นชื่อว่าวีรบุรุษแห่งชาติ สถานที่ฝังศพยอมไม่ธรรมดา เรากำลังพูดถึง Panteón Nacional de Venezuela หรือจะเรียกว่า สุสานวีรชนแห่งเวเนซุเอลาก็ไม่ผิด สถานที่แห่งนี้เป็นที่พำนักชั่วคราวของเหล่าวีรชนที่สร้างคุณูปการให้แก่เวเนซุเอลา ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ร่วมรบกับโบลิวาร์ในสงครามประกาศเอกราชอย่าง **ฟรานซิสโก โรดริเกซ เดล โตโร** (Francisco Rodríguez del Toro) หรืออดีตประธานาธิบดีอย่าง **โฮเซ เกรโกริโอ โมนากัส** (José Gregorio Monagas) และ **ฆวน กริซอสโตโม ฟัลคอน** (Juan Crisóstomo Falcón)

ภาพ : Mausoleo del Libertador

สำหรับตัวอาคารของ Panteón Nacional de Venezuela ที่เห็นในปัจจุบัน เป็นการบูรณะใหม่ เพราะเดิมอาคารแห่งนี้เป็นโบสถ์ชื่อว่า La Santísima Trinidad แต่ด้วยเหตุแผ่นดินไหวทำให้โบสถ์ได้พังลงก่อนจะบูรณะใหม่ในปี ค.ศ. 1842 เพื่อจะนำร่างของโบลิวาร์มาฝังไว้ที่นี่ การก่อสร้างภายในนั้นกินเวลายาวนานพอสมควร โดยมีจิตรกรชาวเวเนซุเอลาชื่อดังเจ้าเดิมอย่างตีโต ซาลาส เป็นผู้วาดภาพภายในอาคารเพื่อเชิดชูเกียรติของวีรบุรุษแห่งชาติเวเนซุเอลา

แต่ที่อาคารหลัก เราจะยังไม่เห็นที่ฝังศพของซิมอน โบลิวาร์ หากแต่เราต้องเลยไปทางด้านหลังของอาคารทรงยุโรป ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Mausoleo del Libertador (สุสานของผู้ปลดแอก) เราจึงจะได้เห็นสถานที่ตั้งของหลุมฝังร่างอันหลบลึกลับของซิมอน โบลิวาร์ ซึ่งเป็นอาคารที่สร้างอย่างโมเดิร์น แล้วเสร็จเมื่อปี ค.ศ. 2012 และได้มีการเคลื่อนย้ายร่างของโบลิวาร์มาบรรจุในที่แห่งนี้ ภายในสถานที่ที่เป็นที่ตั้งโลงศพของซิมอน โบลิวาร์ นั้น เราจะเห็นรูปปั้นแกะสลักสีขาวของโบลิวาร์ ซึ่งเป็นผลงานของช่างฝีมือชาวอิตาลีนามว่า **ปีเอโตร เตเนอร์านี** (Pietro Tenerani) ซึ่งได้ย้ายมาพร้อมกับร่างของโบลิวาร์เช่นกัน

LA NACION AGRADECIDA
A SU LIBERTADOR
ERIGE ESTE MONUMENTO
EN 1874.

ทั้งสองสถานที่ที่ผู้เขียนได้ยกมานั้น

*มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ
ประวัติศาสตร์ลาตินอเมริกา
เป็นสัญลักษณ์ของ*

**การต่อสู้
เพื่อเอกราชของ
ชาวลาตินอเมริกา
ทั้งปวง**

ซึ่งนอกจากโบลิวาร์แล้วยังมีวีรชน
อีกหลายคนที่ได้ร่วมต่อสู้
เรื่องราวของพวกเขาได้กลายเป็น
ส่วนหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ของ
ลาตินอเมริกาที่เปลี่ยนให้ประเทศต่าง ๆ
ได้มีเอกราช และได้เซิดหน้าชูตา
ต่อประชาคมโลกในปัจจุบัน

โปโปล วูค: ตำนานศักดิ์สิทธิ์ ของชาวมายาสู่สายตาชาวไทย

โดย
นายกฤตพล อินอ่อน
นักศึกษาฝึกงาน
กองลาตินอเมริกา

วันที่ 30 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันโปโปล วูคแห่งชาติของกัวเตมาลา (National Day of the Popol Vuh) โดยในวันที่ 31 พฤษภาคม 2566 สถานเอกอัครราชทูตกัวเตมาลาประจำประเทศไทย ร่วมกับคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดพิธีเปิดตัวหนังสือ “โปโปล วูค: ตำนานศักดิ์สิทธิ์ของชาวมายา” ผลงานแปลของ รศ.ดร.ภาสุรี ลือสกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาสเปน และผู้อำนวยการศูนย์ลาตินอเมริกาศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งแปลจากต้นฉบับภาษาสเปนที่เก่าแก่ที่สุดของโปโปล วูค โครงการแปล โปโปล วูค (Popol Vuh) มรดกทางวรรณกรรมอันล้ำค่าของประเทศกัวเตมาลาในครั้งนี้ มีขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 65 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐกัวเตมาลา โดยนับเป็นการแปลผลงานวรรณกรรมของกัวเตมาลาสู่ ภาษาไทยเป็นเล่มแรก ในงานมีผู้เข้าร่วมอย่างคับคั่ง ทั้งสถานเอกอัครราชทูตประเทศลาตินอเมริกา ผู้แทนจากกระทรวงการต่างประเทศ นักวิชาการ คณาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และบุคคลภายนอก

สถานเอกอัครราชทูตกัวเตมาลา และสถานเอกอัครราชทูตประเทศกลุ่มลาตินอเมริกา คณาจารย์ และผู้แทนจากกระทรวงการต่างประเทศ ในพิธีเปิดตัวหนังสือโปโปล วูค ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 30 พฤษภาคม 2566

ภาพ: <https://topadventure.com>

รู้จัก อารยธรรมมายา

อารยธรรมมายา ประกอบด้วยกลุ่มเมืองที่ผู้คนมีลักษณะทางวัฒนธรรมและภาษาร่วมกัน อย่างไรก็ตามในแต่ละกลุ่มเมืองจะมีอิสระต่อกัน จึงไม่มีการรวมกันเป็นอาณาจักรที่เป็นปึกแผ่น หรือมีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางเหมือนกับอารยธรรมอื่น ๆ เช่น อารยธรรมแอซเท็ก หรืออารยธรรมอินคา

อารยธรรมมายาครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่บริเวณประเทศเม็กซิโกในปัจจุบันลงมาจนถึงประเทศกัวเตมาลา เบลีซ ฮอนดูรัส และเอลซัลวาดอร์ โดยเรียกพื้นที่เหล่านี้รวมกันว่า เมโสอเมริกา (Mesoamérica) ชาวมายาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่สูง โดยกลุ่มชาวมายาพื้นที่ราบจะตั้งถิ่นฐานบริเวณอ่าวเม็กซิโกและทะเลแคริบเบียน ส่วนกลุ่มพื้นที่สูงจะตั้งถิ่นฐานบริเวณเขตภูเขาและภูเขาไฟทางตอนใต้ของประเทศกัวเตมาลาในปัจจุบัน ชาวมายามีวิถีชีวิตที่ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ อีกทั้งยังมีการล่าสัตว์เพื่อนำมาบริโภคและเป็นสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่วง ผึ้ง ตั๊กแตน เสือจิ้งจอก เสือพูมา สุนัข หมูป่า ลิง นก งู กบ เต่า และจระเข้ ซึ่งสัตว์ป่าเหล่านี้มักปรากฏในตำนานเรื่องเล่าต่างๆ ของชาวมายา นอกจากนี้ ชาวมายานิยมทำเกษตรกรรม โดยพืชหลักของชาวมายาคือ ข้าวโพด ซึ่งเริ่มมีการเพาะปลูกมากกว่า 4,000 ปี รวมถึงถั่ว ฟักทอง พริก มะละกอ อะโวคาโด ละมุด และโกโก้ที่เราคุ้นเคยกันดีในปัจจุบัน

ตามความเชื่อของชาวมายา จักรวาลของเราประกอบด้วยแผ่นพื้นฟ้า 13 ชั้น โลกใต้พิภพ 9 ชั้น และแผ่นดินโลกที่เชื่อว่ามีลักษณะเหมือนจระเข้ตามตำนานมายา มนุษย์อาศัยอยู่บนแผ่นดินโลก ส่วนแผ่นฟ้าและโลกใต้พิภพเป็นที่สถิตของเทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งถือกำเนิดมาก่อน

ภาพ: <https://wikimedia.com>

ชาวมาयाเชื่อว่ามนุษย์เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ของจักรวาล ผ่านการทำพิธีกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ ภูเขาและถ้ำ โดยเชื่อกันว่าภูเขา เป็นที่สถิตของเหล่าเทพและถ้ำเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังโลกใต้พิภพ ดังนั้น พิธีกรรมที่สำคัญของชาวมายาอย่างหนึ่งคือ การบูชาขัณฑ์ โดยการถวายเลือด หรือหัวใจซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของร่างกายมนุษย์เพื่อตอบแทนเทพเจ้า ที่สร้างมนุษย์ขึ้นมา วัฒนธรรมมายาเป็นวัฒนธรรมมุขปาฐะ กล่าวคือ เป็นวัฒนธรรมที่ไม่มีการจดบันทึกด้วยลายลักษณ์อักษร มีแต่การถ่ายทอด เป็นเรื่องเล่าผ่านความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่นควบคู่ไปกับการจดบันทึกด้วย ภาพวาดและอักษรภาพฮีโรกลิฟฟิก ซึ่งมักปรากฏอยู่บนผนังอาคาร ผนังถ้ำ เครื่องปั้นเซรามิก และสมุดโบราณ การจดบันทึกส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับ สาหระกษัตริย์ เรื่องเล่า ดนตรี พิธีกรรม และปฏิทินซึ่งสะท้อนองค์ความรู้ ด้านคณิตศาสตร์และดาราศาสตร์ของชาวมายา รวมถึงศาสตร์ต่าง ๆ ที่ เชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนาและวัฏจักรของเวลาด้วย

อารยธรรมมายาแบ่งออกเป็นสามยุคคือ ยุคก่อนคลาสสิก ยุคคลาสสิก และยุคหลังคลาสสิก อารยธรรมมายาเจริญสูงสุดในช่วงยุคคลาสสิกซึ่งถือเป็นยุคทองของอารยธรรม ต่อมาในยุคหลังคลาสสิก เมืองใหญ่หลาย ๆ เมือง ของอารยธรรมมายาก็ค่อย ๆ ล่มสลายลง อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏเมืองที่มีความเจริญอยู่หลัก ๆ สามเมือง คือ ชิเชน อิตซา (Chichén Itzá) และ มายาปัน (Mayapán) ในเขตพื้นที่ราบ และกุมาร์กาค์ (Cumarcaah) ใน เขตพื้นที่สูง ซึ่งเมืองกุมาร์กาค์ นี้เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรของชาวกิเช (quiché) ซึ่งเป็นเจ้าของผลงาน โปโปล วุค

ภาพวาดสีน้ำชื่อ “Creation” โดย Diego Rivera ศิลปินชาวเม็กซิกัน วาดในปี ค.ศ. 1931 แสดงฉากหนึ่งในโปปอล วูค์ ที่ “เทพเจ้าผู้สร้างผู้รังสรรค์” ซึ่งมีรูปเป็นงูสองพระองค์กำลังสร้างโลก มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

(ภาพ: <https://www.loc.gov/item/2008700230/>)

โปปอล วูค์ มรดกอันล้ำค่าของชาวกิเซ

“กิเซ” เป็นชื่อของกลุ่มคน ภาษา และอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในเขตพื้นที่ราบสูงของประเทศกัวเตมาลา ในปัจจุบัน คำว่ากิเซมีความหมายว่า ดินแดนที่เต็มไปด้วยต้นไม้ ซึ่งตรงกับคำว่า กวารกัตเลมายัน (Quaugtlemallan) ในภาษานาวัตล์ อันเป็นที่มาของชื่อประเทศกัวเตมาลานั้นเอง

โปปอล วูค์ เป็นมรดกทางวรรณกรรมอันล้ำค่าของชาวกิเซ ซึ่งเป็นหนึ่งในชนชาติสำคัญของอารยธรรมมายา เนื้อเรื่องของโปปอล วูค์ เป็นการถ่ายทอดมุมมองมหัศจรรย์อันไร้พรมแดนระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและโลกจินตนาการ ผ่านตำนานการสร้างโลกและมนุษย์ และเรื่องราวการต่อสู้ของวีรบุรุษเทพฟ้าแผ่นดินคูปู (Hunahpú) และอิซบะลันเก (Xbalanque) เพื่อกำจัดฝ่ายอธรรม คำว่า โปปอล วูค์ ในภาษากิเซมีความหมายว่า หนังสือคำปรึกษา (Libro del Consejo) โดยกษัตริย์ในอารยธรรมโบราณจะอ่านเรื่องราวในอดีตที่ปรากฏในโปปอล วูค์ เพื่อให้สามารถหยั่งรู้ถึงเหตุการณ์ในอนาคตได้ เพราะชาวมายาเชื่อว่าเหตุการณ์สำคัญจะเกิดซ้ำได้เป็นวัฏจักร โปปอล วูค์ ยังเป็นเอกสารสำคัญในการสืบสร้างประวัติศาสตร์ของประเทศกัวเตมาลา นับตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของชาวกิเซมาจนถึงยุคการพิชิตของจักรวรรดิสเปน โดยถือว่าเป็นหลักฐานเชิงเอกสารของชนพื้นเมืองจำนวนไม่มากนักที่ยังหลงเหลืออยู่จากยุคจักรวรรดิสเปน

สำเนาคัดลอก Popol Vuh ของบาทหลวงฟรานซิสโก (ฝั่งซ้าย: คำอ่านภาษากิเซ ที่ถอดเป็นอักษรโรมัน ฝั่งขวา: คำแปลภาษาสเปนโดยผู้คัดลอก)

ต้นฉบับโปโบล วูค์ ที่เก่าแก่ที่สุดที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันเป็นภาษากิเซที่ถ่ายทอดด้วยตัวอักษรโรมัน (คือใช้อักษรโรมันเขียนตามคำอ่านภาษากิเซ) โดยไม่ปรากฏหลักฐานชื่อผู้แต่ง และบาทหลวงฟรานซิสโก ฆิเมเนซ (Francisco Ximenez) บาทหลวงชาวสเปนซึ่งเดินทางไปเผยแผ่ศาสนาตามชุมชนชนพื้นเมืองในประเทศกัวเตมาลาได้ทำสำเนาคัดลอกไว้โดยใช้ชื่อเรื่องว่า ประวัติต้นกำเนิดชนพื้นเมืองในจังหวัดกัวเตมาลาแห่งนี้ (Las historias del origen de los indios de esta provincia de Guatemala) ซึ่งในเวลาต่อมาเป็นที่รู้จักในชื่อ โปโบล วูค์ มีการสันนิษฐานกันว่าต้นฉบับที่บาทหลวงชาวสเปนคัดลอกมาน่าจะเขียนโดยชาวพื้นเมืองชนชั้นสูงในสมัยนั้นที่ถูกบังคับให้เรียนรู้ภาษาสเปน จึงได้ถ่ายทอดตำนานมุขปาฐะออกมาเป็นตัวเขียนอักษรโรมันและจัดเก็บเอกสารดังกล่าวอย่างมิดชิดนับร้อยปี จนกระทั่งได้เปิดเผยต่อสายตาของบาทหลวงฟรานซิสโก ซึ่งได้รับการกิจในการเผยแผ่ศาสนาให้แก่ชนพื้นเมืองช่วงต้นยุคอาณานิคม

รู้จักเรื่องราวของอารยธรรมมายาและโปปอล วุค มาพอสมควรแล้ว ทางกองบรรณาธิการ DLA ของชวนทุกท่านมาพูดคุยกับ รศ.ดร.ภาสรี ลือสกุล ผู้แปลหนังสือโปปอล วุค: ตำนานศักดิ์สิทธิ์ของชาวมายา กันสักเล็กน้อย

ภูมิภาคลาตินอเมริกาเป็นภูมิภาคที่อยู่ห่างไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศไทย เหตุใดอาจารย์จึงริเริ่มการแปลหนังสือเล่มนี้

“ก่อนอื่นเลย การแปลหนังสือเล่มนี้เริ่มมาจากการฉลองความสัมพันธ์ครบรอบ 65 ปีระหว่างไทยกับกัวเตมาลา ดังนั้นการแปลหนังสือเล่มนี้จึงถือเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ครั้งนี้ มากไปกว่านั้น ในห้องเรียน อาจารย์พยายามเน้นอยู่เสมอว่าในเชิงภูมิศาสตร์ ประเทศไทยกับลาตินอเมริกาอยู่ไกลกันก็จริง แต่ในเชิงวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก เช่น แนวคิดสังคมนิยมมหัศจรรย์ (magical realism) ที่เป็นจุดเด่นของโปปอล วุค ก็เป็นสิ่งที่ในบ้านเราก็มีเช่นกัน เห็นได้จากการที่คนไทยเรามีความเชื่อเรื่องเหนือจริง เชื่อสิ่งที่จับต้องไม่ได้ รวมถึงคติชนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งตัวอาจารย์เอง รวมถึง ผศ.ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชกุล ผู้มีส่วนช่วยในการแปลหนังสือเล่มนี้ก็รู้สึกเหมือนกันว่าเรื่องเล่าความเชื่อหลายอย่างในโปปอล วุค มีความสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกันกับของไทย เช่น ตำนานการสร้างโลก น้ำท่วมโลก การสร้างสัตว์และพืช การสร้างมนุษย์จากข้าวโพด ซึ่งเป็นอาหารหลักของชนพื้นเมืองเหมือนกับความเชื่อของคนไทยที่ให้ความสำคัญกับข้าว สิ่งเหล่านี้ทำให้เราเห็นว่า แม้ว่าเราจะอยู่ไกลกัน แต่มีหลายแนวคิดที่ทำให้รู้สึกที่เราใกล้กัน ส่วนอีกเหตุผลหนึ่งคือ โดยส่วนตัวอาจารย์เป็นคนที่มีงานวรรณกรรมอยู่แล้ว

และโปปอล วุค ถือเป็นงานวรรณกรรมของอารยธรรมมายาที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังหลงเหลืออยู่ อาจารย์จึงมองว่าน่าสนใจเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การแปลหนังสือโบราณเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างมาก เพราะภาษาที่ผู้คัดลอกหนังสือใช้ก็เป็นภาษาโบราณในยุคนั้น ข้อมูลที่หลงเหลือสำหรับใช้ประกอบการแปลก็มีอยู่จำกัด ทำให้การแปลงานชิ้นนี้ยากลำบากพอสมควร ต้องขอบคุณหลาย ๆ ฝ่ายที่ให้การสนับสนุน ทั้งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานเอกอัครราชทูตกัวเตมาลาประจำประเทศไทย ที่ช่วยเหลือทั้งการมอบต้นฉบับให้ใช้ในการแปล การถ่ายถอดภาษากิเซโบราณที่ถูกต้อง รวมถึงภาพประกอบทำให้งานแปลนี้สำเร็จสมบูรณ์ให้ทุกคนได้อ่านกัน”

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสรี ลือสกุล ผู้แปลหนังสือโปปอล วุค

หนังสือเล่มนี้มีประเด็นอะไรที่น่าสนใจบ้าง

“นอกจากจะเป็นวรรณกรรมกวีเตมาลาเล่มแรกที่แปลโดยตรงจากภาษาสเปนเป็นไทยแล้ว ตัวเนื้อเรื่องของโปโปล วูค့် จะมีความเป็นเรื่องเล่าแนวเหนือจริงที่ผู้อ่านชาวไทยชื่นชอบอยู่แล้ว การผสมผสานระหว่างโลกความเป็นจริงและในจินตนาการทำให้หนังสือเล่มนี้น่าสนใจ เรื่องราวของเทพเจ้าฟาแพดก็มีความสนุกน่าติดตาม เหมือนเล่นเกมที่ต้องผ่านด่านผจญภัยไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้ โปโปล วูค့် ยังสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนของชนพื้นเมืองที่จะรักษาวัฒนธรรมของตนไม่ให้ถูกทำลายไป แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในยุคจักรวรรดิสเปน รวมถึงมีการอธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือสัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงในกวีเตมาลาผ่านการเล่าเรื่องผ่านโลกทัศน์ของผู้คนที่เชื่อเรื่องราวเหนือจริง ทำให้เราเข้าใจความคิดของชาวมายาสมายนั้นได้ดียิ่งขึ้นค่ะ”

อาจารย์มองเห็นโอกาสทางการศึกษาด้านวรรณกรรมของไทยกับภูมิภาคลาตินอเมริกาไปในทิศทางใด

“จริง ๆ แล้ว ทั้งสองภูมิภาคมีความสนใจซึ่งกันและกัน แต่ยังมีข้อจำกัดสำคัญคือการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาสเปน ฟังลาตินอเมริกาให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นวรรณกรรมชนพื้นเมืองและเรื่องเหนือจริง เช่นเดียวกับกับฝั่งไทย ในอนาคต ก็จะมีการพูดคุยประสานงานด้านวิชาการร่วมกันมากขึ้นค่ะ และในขณะนี้สถานเอกอัครราชทูตของหลายประเทศก็ให้การสนับสนุนในการแปลวรรณกรรม เช่น โปโปล วูค့် เป็นต้น แม้ประเด็นทางวัฒนธรรมอาจยังไม่ใช่ประเด็นหลักในนโยบายร่วมมือระหว่างประเทศ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็นับเป็น soft power ของประเทศได้ ซึ่งหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศในภูมิภาคลาตินอเมริกา ก็กำลังผลักดันมากยิ่งขึ้นค่ะ”

หน้าปกหนังสือโปโปล วูค့်: ตำนานศักดิ์สิทธิ์ของชาวมายา

หนีร้อนจากไทย ไปหาทะเลทรายอาตากามาที่ชิลี

ตอนที่ 1:

ทำความรู้จักกับ

ทะเลทรายอาตากามา (Atacama Desert)
ดินแดนที่แห้งแล้งที่สุดในโลก

โดย สุวีรภา วิชัยธนพัฒน์
นักการทูตปฏิบัติการ กองลาตินอเมริกา

เมืองไทยร้อนขนาดนี้
แล้วทะเลทรายล่ะจะร้อนขนาดไหน?!
มาทำความรู้จักกับดินแดนที่แห้งแล้งที่สุดในโลกกันเถอะ

ข้ามฟ้าข้ามทะเลกันไปที่ภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน บริเวณทางตอนใต้ของประเทศเปรูและตอนเหนือของประเทศชิลีเป็นที่ตั้งของ ทะเลทรายอาตากามา (Atacama Desert) หรือที่ภาษาสเปนเรียกว่า **Desierto de Atacama** ทะเลทรายแห่งนี้ถือเป็นทะเลทรายที่แห้งแล้งที่สุดและแผ่รังสีความร้อนมากที่สุดในโลก ทอดยาวเป็นระยะทางกว่า 960 กิโลเมตรหรือคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 180,000 ตารางกิโลเมตร ระดับความสูงของที่ราบสูงแห่งนี้แตกต่างกันไป ตั้งแต่ประมาณ 2,500 เมตร ไปจนถึงเกือบ 5,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ส่วนอุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 0 องศาเซลเซียสในเวลาากลางคืนถึงประมาณ 30 องศาเซลเซียสในเวลากลางวัน

แม้ว่าอากาศจะหนาวกว่าค่อนข้างเย็นเมื่อเทียบกับทะเลทรายแห่งอื่น ๆ แต่ทะเลทรายอาตากามากลับขึ้นชื่อว่าแห้งแล้งที่สุดในโลก เพราะตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขาชายฝั่งชิลีที่ติดกับมหาสมุทรแปซิฟิกกับแนวเทือกเขาแอนดิส (เทือกเขาที่ยาวที่สุดในโลก!) ทำให้ลมและฝนจากทั้งมหาสมุทรแปซิฟิกและแอตแลนติกไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ทะเลทรายได้ กอปรกับกระแสน้ำ Humboldt แถวชายฝั่งของเปรูและชิลีส่งผลให้เกิดอากาศเย็นที่เมื่อลอยตัวขึ้นไปบนอากาศสูญเสียความชื้นและกลายเป็นอากาศแห้งยิ่งทำให้อากาศบริเวณนี้แห้งกว่าเดิม และมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยเพียงแค่ประมาณ 5 มิลลิเมตรต่อปี ยิ่งไปกว่านั้น บางพื้นที่ในทะเลทรายแห่งนี้ไม่มีฝนตกเลยนานถึง 400 ปี!

ด้วยภูมิทัศน์ที่สวยงาม สภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย และสภาพอากาศที่ไม่เหมือนที่ไหนบนโลก ทำให้ทะเลทรายอาตากามาเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของชิลี มีสถานที่และกิจกรรมมากมายรอให้นักท่องเที่ยวที่รักการผจญภัยไปสัมผัส ไม่ว่าจะเป็น Valle de la Luna หรือหุบเขาพระจันทร์ ซึ่งได้ชื่อมาจากสภาพภูมิประเทศบริเวณนั้นที่เหมือนกับผิวของดวงจันทร์ น้ำพุร้อน Geysers de Tatio ซึ่งเป็นความร้อนจากใต้พิภพ มีน้ำและไอน้ำพวยพุ่งออกมาจากพื้นดินอย่างรุนแรงและสูงถึง 10 เมตร นับเป็นน้ำพุร้อนที่สูงที่สุดในโลก

ด้วยที่ตั้ง 4,320 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล Salar de Atacama หรือทะเลสาบเกลือที่ใหญ่ที่สุดในชิลี และเป็นหนึ่งในสถานที่ที่มีปริมาณแร่ลิเทียมมากที่สุดในโลก เป็นต้น

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวอันหลากหลายแล้ว ยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจและเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวสายผจญภัยมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองชิลี โดยเฉพาะชาวไอมารา (Aymara) ซึ่งเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองขนาดใหญ่เป็นอันดับสองในชิลีรองจากชาวมาปูเช่ (Mapuche) มีทักษะการทอผ้าและการปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่โดดเด่น รวมถึงดนตรีและการเต้นรำที่เป็นเอกลักษณ์ การขี่ม้าหรือขี่จักรยานชมภูมิทัศน์ การเล่นโต้คลื่นบนทะเลทราย (Sandboarding) การส่องสัตว์อย่างลამะและนกฟลามิงโก และที่พลาดไม่ได้เลยก็คือ การดูดาว เพราะด้วยสภาพอากาศที่แห้งแล้ง ทำให้ไม่มีความชื้นไม่มีก้อนเมฆบดบังความโปร่งโล่งของท้องฟ้าในทะเลทรายอาตากามา อีกทั้งยังไม่มีมลพิษจากแสงไฟฟ้า ทำให้ที่แห่งนี้เป็นสวรรค์ของคนที่รักในการดูดาว รวมถึงนักดาราศาสตร์ทั้งหลาย จนทำให้ชิลีเป็นประเทศที่มีหอดูดาวมากที่สุดในโลก และได้ชื่อว่าเป็น “ดวงตาสู่จักรวาล (Eye to the Universe)” เลยทีเดียว โดยในช่วงฤดูหนาว (เมษายน - กันยายน) จะเป็นช่วงที่เหมาะสมกับการดูดาวที่สุด

แม้จะได้ชื่อว่าแห้งแล้งที่สุดในโลกและบางพื้นที่ไม่มีฝนตกเลย แต่ด้วยความแปรปรวนของสภาพอากาศ ผ่นวกกับปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) ทำให้บางพื้นที่ของทะเลทรายมีฝนตก ส่งผลให้เมล็ดพืชและดอกไม้ที่ทับถมกันอยู่ใต้พื้นดินซึ่งปกติแล้วจะบานทุก 3 - 10 ปี เกิดบานสะพรั่งขึ้นมาทั่วบริเวณ ดินที่เคยแห้งแล้งถูกปกคลุมไปด้วยเหล่าพืชพรรณและดอกไม้หลายสีพร้อมกับดึงดูดบรรดาสัตว์และแมลง ทำให้ดินแดนที่ไร้ชีวิตชีวากลับมีสีสันอีกครั้ง เราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “Blooming Desert” หรือการบานสะพรั่งของทะเลทราย

ความพิเศษของดินแดนแห่งนี้ไม่ได้มีเพียงแค่ความสวยงามที่รอให้ผู้รักการผจญภัยมาพิสูจน์เท่านั้น ในตอนที่ 2 เราจะพาไปรู้จักกับขุมทรัพย์อื่น ๆ ที่ซ่อนอยู่ในทะเลทรายอาตากามา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของชิลีและโลกเลยทีเดีย

ทะเลสาบเกลือ
ในทะเลทรายอะตาคามา
ประเทศชิลี

กรุงซันตียาโก
ประเทศชิลี

ตอนที่ 2:

พลังงานและแร่ธาตุแห่งอนาคต

ขุมทรัพย์บนผืนทะเลทรายอาตากามา

โดย สุวีรภา วิชัยธนพัฒน์
นักการทูตปฏิบัติการ กองลาตินอเมริกา

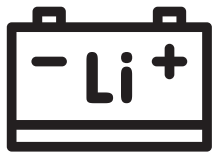

ภาพ : <https://immigrationchile.com>

ตอนที่แล้ว เรารู้จักทะเลทรายอาตากามากันมาบ้างแล้ว
ในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งดูดาวที่สำคัญของชิลี ของลาตินอเมริกาและของโลก
แต่ทะเลทรายแห่งนี้ ไม่ได้มีดีเพียงเท่านั้น

สภาพอากาศและภูมิประเทศ ซึ่งรวมถึงขนาดของทะเลทรายอาตากามาซึ่งกินพื้นที่มหาศาล ทำให้ชิลีมีศักยภาพสูงในการผลิตพลังงานทดแทน โดยเฉพาะ “พลังงานความร้อนจากแสงอาทิตย์” โดยเมื่อปี 2564 ชิลีได้เปิดตัวโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากแสงอาทิตย์แห่งแรกในลาตินอเมริกาที่มีชื่อว่า Cerro Dominador พื้นที่ดังกล่าวประกอบไปด้วยกระจก Heliostat ซึ่งทำหน้าที่สะท้อนแสงอาทิตย์ จำนวนกว่า 10,600 บาน กับแผงโซลาร์เซลล์เกือบ 400,000 แผง ห่อมล้อมอาคารหอคอยสูง 250 เมตร โดยหอคอยนี้จะมีตัวรับที่สัญญาณทำหน้าที่สะสมความร้อนจากแสงอาทิตย์ และเปลี่ยนเป็นเกลือหลอมเหลว (Molten salt) ซึ่งเป็นตัวกลางในการเก็บความร้อนเพื่อไปใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า และด้วยความที่เกลือหลอมเหลวดังกล่าวสามารถเก็บความร้อนได้นานถึงกว่า 17 ชั่วโมง ทำให้โรงงานสามารถผลิตไฟฟ้าได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะเป็นช่วงเวลากลางคืน และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากถึง 640,000 ตันต่อปี

Cerro Dominador ถือเป็นหนึ่งในก้าวสำคัญของชิลีสู่การเป็นผู้นำด้านพลังงานทดแทนและการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทางเลือก การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ส่วนใหญ่ของชิลีเกิดขึ้นที่บริเวณแห่งนี้ โดยในปี 2566 ชิลีสามารถผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ได้มากเป็นอันดับที่ 6 ของโลก!

นอกจากจะเป็นแหล่งพลังงานแสงอาทิตย์ที่สำคัญของประเทศแล้ว ทะเลทรายอาตากามายังเป็นแหล่งแร่ธาตุที่สำคัญอย่างลิเทียม (lithium) และมากพอที่จะทำให้ชิลีมีปริมาณลิเทียมสำรองอันดับต้นของโลก การทำเหมืองแร่ลิเทียมของชิลีจึงเกิดขึ้นในบริเวณแห่งนี้เช่นกัน

ลิเทียมคืออะไร?

ลิเทียมเป็นโลหะที่มีความอ่อนนุ่ม และน้ำหนักเบา มีสีขาวเงินปนประกอบกัน ติดไฟได้ง่าย และไม่สามารถดับได้ด้วยน้ำ มักนำมาใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตแบตเตอรี่รถยนต์ไฟฟ้า (EV) ถ่านไฟฉาย และเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ กล้องดิจิทัล คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก จักรยานไฟฟ้า เป็นต้น รวมถึงสิ่งของอื่น ๆ ตั้งแต่แก้ว เซรามิก ไปจนถึงระเบิดนิวเคลียร์

ลิเทียมเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หลายประเทศยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบแร่ลิเทียมรวมถึงอุปกรณ์ที่ทำจากลิเทียมจากต่างประเทศ ในขณะที่ปริมาณความต้องการลิเทียมของภาคส่วนต่าง ๆ พุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบรับการเปลี่ยนผ่านสู่การใช้พลังงานสีเขียว

เรียกได้ว่าทะเลทรายอาตากามาเป็นขุมทรัพย์ทางพลังงานแสงอาทิตย์และทรัพยากรธรรมชาติเลยทีเดียว

ชิลีกับเส้นทาง สู่การเป็น

ผู้นำโลก ด้านพลังงานสะอาด

จากที่เรากล่าวไปข้างต้นว่า ทะเลทราย
อาตาคามาเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยว แหล่ง
พลังงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่
สำคัญของชิลี ทว่าพื้นที่นี้เป็นเพียงปัจจัยหนึ่ง
ที่เอื้อให้ชิลีสามารถก้าวไปสู่การเป็นประเทศ
ผู้นำโลกด้านพลังงานสีเขียว กล่าวอีกนัยหนึ่ง
คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชิลีสามารถบรรลุ
เป้าหมายการเป็นประเทศผู้นำดังกล่าวได้ คือ
การที่รัฐบาลชิลี ภาคเอกชน และประชาชน
ต่างให้ความสำคัญต่อประเด็นการเปลี่ยนแปลง
ทางสภาพภูมิอากาศ (climate change)
โดยที่ผ่านมารัฐบาลชิลีมีนโยบายที่ส่งเสริม
การเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสีเขียวอย่างต่อเนื่อง
และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับ
การดำเนินการดังกล่าว ตลอดจนเปิดรับ
การลงทุนจากต่างชาติในสาขาพลังงาน
ซึ่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ ชิลีก็ได้ออก “ยุทธศาสตร์
ลิเทียมแห่งชาติ” (National Lithium
Strategy: NLS) โดยเน้นการดำเนินงาน
หลัก ๆ คือ การดำเนินการแบบรัฐวิสาหกิจ

การเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน
ควบคู่ไปกับการปกป้องทะเลสาบเกลือและ
สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่พลังงาน
สีเขียวสำเร็จผลอย่างเป็นรูปธรรม ชิลีได้
ประกาศเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซ
เรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 45 และให้ได้ร้อยละ
70 ของการบริโภคพลังงานภายในประเทศ
มาจากแหล่งพลังงานทดแทน ภายในปี
ค.ศ. 2030 รวมถึงมุ่งสู่ความเป็นกลางทาง
คาร์บอน (carbon neutrality) ภายในปี
ค.ศ. 2050 โดยในปีที่แล้ว ชิลีสามารถผลิต
พลังงานไฟฟ้าจากพลังงานลมและแสงอาทิตย์
ได้คิดเป็นร้อยละ 35.4 ของพลังงานที่ผลิต
ในประเทศทั้งหมด เทียบกับปี ค.ศ. 2016
ที่อัตราส่วนจากพลังงานลมและแสงอาทิตย์
คิดเป็นเพียงแค่ร้อยละ 6.6 ความก้าวหน้านี้
จึงเป็นการตอกย้ำความมุ่งมั่นของชิลีสู่
การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ในส่วนของประเทศไทยเรา สัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงผลิตพลังงานไฟฟ้าของไทยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ยังคงมาจากก๊าซธรรมชาติและถ่านหิน ขณะที่อัตราส่วนจากพลังงานหมุนเวียนคิดเป็นเพียงร้อยละ 17.18 ซิลีจึงเป็นแบบอย่างและหุ้นส่วนที่ดีของไทยในการดำเนินนโยบายเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสีเขียว รวมถึงนโยบายที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่ทั้งไทยและซิลีให้ความสำคัญ เพื่อนำไปสู่สังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนของประชาชน

Nearshoring

ในลาตินอเมริกา

โดย ประภาศรี เจตทรงกุล
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กองลาตินอเมริกา

“ทุกวิกฤตย่อมมีโอกาส” คำกล่าวนี้เป็นจริงเสมอ หลายวิกฤตที่เกิดขึ้น ไล่ ๆ กันในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ได้นำพาโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ภายใต้กระแส Nearshoring มาสู่ภูมิภาคลาตินอเมริกา โดยเฉพาะ “เม็กซิโก” ประเทศซึ่งมีเศรษฐกิจขนาด 1,810 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ใหญ่เป็นอันดับสองของภูมิภาคลาตินอเมริกา รองจากบราซิล

วิกฤตโควิด-19 ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน ตลอดจนสงครามเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้โลกเห็นชัดถึงความเปราะบางของระบบห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งที่ผ่านมาพึ่งพาการขนส่งสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในดินแดนที่มีค่าแรงต่ำ เน้นการลดต้นทุน แล้วส่งข้ามน้ำข้ามทะเล ไปจำหน่ายในอีกซีกโลก เพื่อให้ธุรกิจได้แสวงหาผลกำไร

ความจำเป็นที่ระบบเศรษฐกิจโลกยังคงต้องขับเคลื่อนต่อไป แนวคิดการลงทุนแบบเดิม ๆ

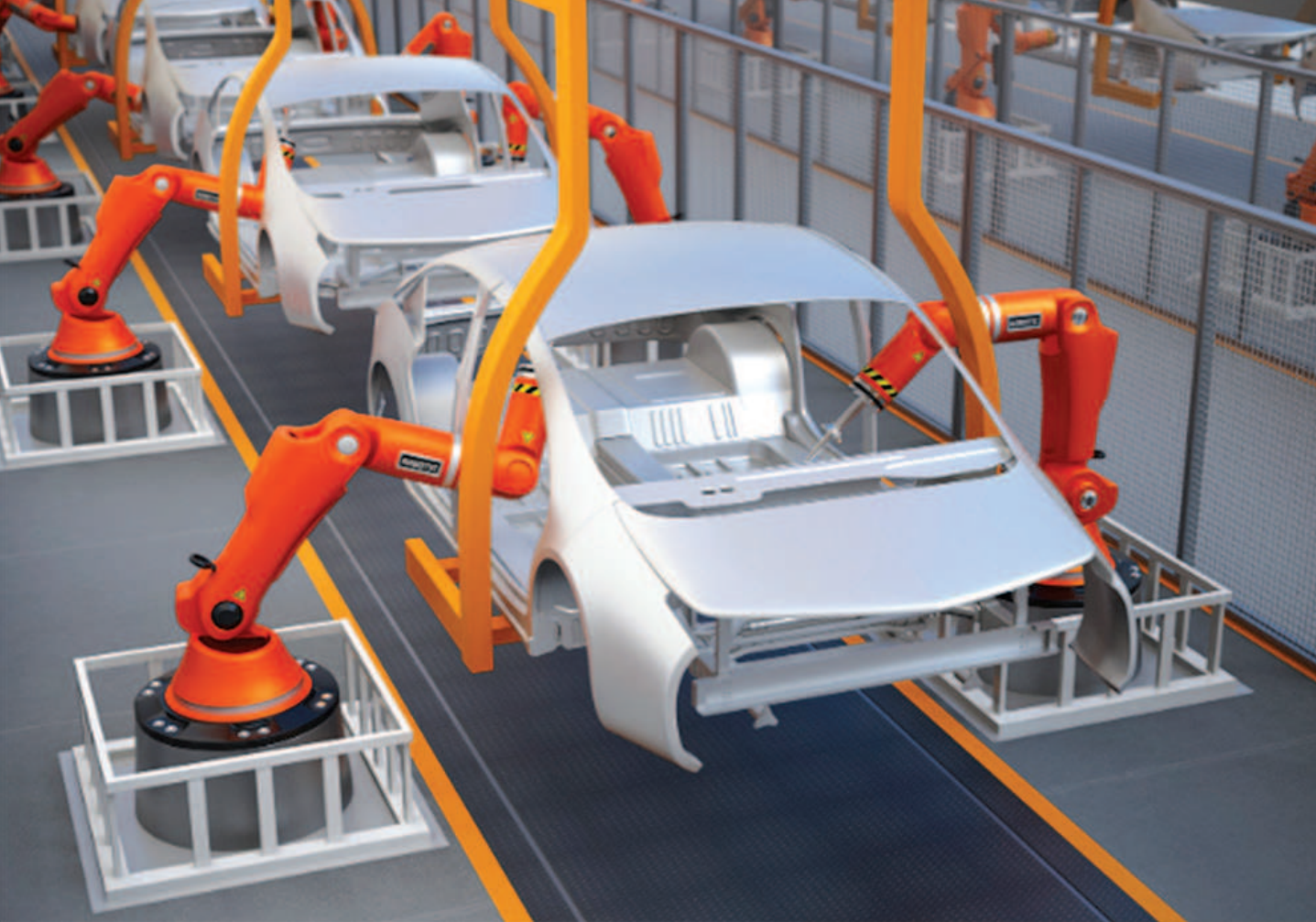
ค่อย ๆ ถูกแทนที่ เม็กซิโกจึงก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในกระบวนการย้ายฐานการทำธุรกิจและการผลิตไปยังประเทศหรือพื้นที่ใกล้เคียงผู้บริโภคมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “Nearshoring” ซึ่งในกรณีนี้เน้นไปที่ผู้บริโภคในภูมิภาคอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา โดยมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการขนส่งให้สินค้าไปถึงมือผู้บริโภคได้รวดเร็วมากขึ้น ลดทอนความเสี่ยงจาก Disruption ในห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพทั้งในด้านการผลิตและประกอบธุรกิจในภาพรวมให้ดียิ่งขึ้น

ด้วยข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ของเม็กซิโก ซึ่งมีพรมแดนติดกับสหรัฐฯ ประกอบกับความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากมีความตกลงสหรัฐอเมริกาสหรัฐเม็กซิโก-แคนาดา หรือ The United States-Mexico-Canada Agreement (USMCA) ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่ปี 2563 โดยมีพัฒนาการมาจากความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ทำให้ Nearshoring กลายเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจที่สำคัญ จนหลายคนถึงขั้นเรียก Nearshoring ว่าเป็น “โอกาสครั้งเดียวของคนรุ่นนี้ (Once-in-a-generation opportunity)” สำหรับเม็กซิโกเลยทีเดียว

นอกจากข้อได้เปรียบด้านความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ แล้ว ความสามารถในการแข่งขันของเม็กซิโกยังมาจากการมีความตกลงการค้าเสรีกับกว่า 50 ประเทศทั่วโลก แรงงานมีฝีมือและค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานในประเทศเพื่อนบ้านอย่างสหรัฐฯ อีกทั้งวัฒนธรรมการทำงานที่ใกล้เคียงกับสหรัฐฯ อีกด้วย เม็กซิโกจึงเป็นตัวเลือกที่ดีในกระแส Nearshoring

เมื่อปี 2566 การลงทุนจากต่างประเทศในเม็กซิโก มีมูลค่ารวม 36,058 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ และหากจะเน้นไปที่การลงทุนภายใต้กระแส Nearshoring เฉพาะช่วง 9 เดือนแรกของปี 2566 มีมูลค่ารวมประมาณ 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขยายตัวถึงร้อยละ 47 นอกจากนี้ ในระยะไม่กี่ปีข้างหน้ามีภาคเอกชนจากหลายประเทศ ทั้งสหรัฐฯ สเปน จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฯลฯ เผยแผนการลงทุนประเภท Nearshoring ในเม็กซิโกแล้ว มูลค่าประมาณ 52,940 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กระแส Nearshoring ที่มุ่งเน้นการย้ายฐานการผลิตเข้าไปใกล้ผู้บริโภคในสหรัฐฯ ทำให้ภาคเหนือของเม็กซิโก ซึ่งมีพรมแดนติดกับสหรัฐฯ กลายเป็นศูนย์กลางของกระแส Nearshoring นี้ ไม่ว่าจะเป็นรัฐ Nuevo León รัฐ Chihuahua รัฐ Baja California รัฐ Tamaulipas โดยกระทรวงเศรษฐกิจเม็กซิโก รายงานว่า ร้อยละ 72 ของธุรกิจ Nearshoring กระจุกตัวอยู่ในรัฐ Nuevo León ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนจากการมีพรมแดนติดกับสหรัฐฯ มีฐานอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าและแรงงานมีฝีมือ

แม้ว่าโอกาสทางธุรกิจภายใต้กระแส Nearshoring ในเม็กซิโก จะกระจายอยู่ในหลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรม การผลิต ไม่ว่าจะเป็นเซมิคอนดักเตอร์ ยานยนต์ อากาศยาน เครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ หรือสาขาไอที ทั้ง AI หรือการพัฒนา ซอฟต์แวร์ แต่จนถึงปัจจุบัน การลงทุนจากต่างชาติส่วนใหญ่ ยังคงกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์มากกว่า โดย Tesla ได้ประกาศเปิดโรงงานผลิตรถยนต์ไฟฟ้า มูลค่า 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคาดว่าจะสามารถผลิตรถยนต์ ประมาณ 1 ล้านคันต่อปี แล้วยังมีบริษัทผลิตรถยนต์รายอื่น ๆ ที่พร้อมใจกันตั้งเป้าหมายเพิ่มการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าในเม็กซิโก ประกอบกับการที่รัฐบาลเม็กซิโก ก็เร่งสนับสนุนการลงทุนจาก ต่างประเทศในกระแสนี้ โดยการเสนอมาตรการจูงใจทางภาษี แก่ภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งน่าจะทำให้เม็กซิโกกลายเป็น ศูนย์กลางการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค ลาตินอเมริกาและของโลกได้ในอนาคต

เป็นที่คาดการณ์ว่าอานิสงส์ของ กระแส Nearshoring ต่อเศรษฐกิจ เม็กซิโกจะเป็นที่ประจักษ์ในช่วง ระหว่างปี 2566-2573 โดยน่าจะ ทำให้เศรษฐกิจเม็กซิโกขยายตัว ร้อยละ 3.7 ต่อปี สร้างงานได้ 2-4 ล้านตำแหน่ง รวมถึงเพิ่มมูลค่า การส่งออกของเม็กซิโกจาก 5 แสนกว่าล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 1.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ คิดเป็นร้อยละ 49 ของผลิตภัณฑ์ มวลรวมในประเทศหรือ GDP ของเม็กซิโก

แม้ภาพของ Nearshoring ในเม็กซิโก จะดูสวยงาม แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีความท้าทายหลายเรื่องที่เม็กซิโก รวมถึงประเทศอื่น ๆ ที่ต้องการได้ประโยชน์จากกระแสนี้ ต้องเตรียมความพร้อม เช่น

ความท้าทาย ที่มาพร้อมกับ

Nearshoring

พลังงานและสิ่งแวดล้อม : เรื่องพลังงานเป็นประเด็นหลักที่ทุกคนให้ความสำคัญ นอกเหนือจากที่ต้องมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนการให้บริการไฟฟ้าแก่ภาคอุตสาหกรรมอย่างเพียงพอแล้ว ประเด็นสัดส่วนการใช้พลังงานสะอาดและเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ภาคอุตสาหกรรมต้องคำนึง และไม่เพียงแต่กระแสไฟต้องเพียงพอเท่านั้น ปริมาณน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคของประชาชนในพื้นที่และสำหรับกระบวนการทางอุตสาหกรรมก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ทรัพยากรมนุษย์ : ขาดไม่ได้ที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีเหล่านี้ได้มากขึ้น Nearshoring กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้รัฐบาลลาตินอเมริกาหลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบ STEM Education ซึ่งก็คือการบูรณาการระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (S) เทคโนโลยี (T) วิศวกรรมศาสตร์ (E) และคณิตศาสตร์ (M) เข้าด้วยกัน รวมไปถึงการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของประชาชน ข้อมูลจาก UNESCO ระบุว่า ในปี 2566 เม็กซิโก โคลอมเบีย และชิลี มีจำนวนบัณฑิตจบใหม่ในสาขา STEM Education สูงกว่าสหรัฐฯ รวมถึงอีกหลาย ๆ ประเทศในยุโรปด้วย

โครงสร้างพื้นฐาน : การเตรียมความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นระบบเครือข่ายถนน ระบบราง หรือแม้กระทั่งเครือข่ายโทรคมนาคม ที่จะต้องเอื้อต่อการขนส่งสินค้าให้ตอบโจทย์กระแส Nearshoring การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารของผู้คนจำนวนมากที่จะไปรวมตัวทำงานและพักอาศัยในบริเวณนั้น รวมไปถึงการพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมให้เพียงพอต่อความต้องการที่อาจจะหมายถึงการต้องลดทอนพื้นที่เกษตรกรรมของประเทศลงไป ซึ่งอาจกระทบต่อภาคการเกษตรของประเทศในที่สุด

ที่อยู่อาศัย : เมื่อมีเงินทุนต่างชาติไหลเข้าไปมากขึ้น นอกจากความต้องการพื้นที่อุตสาหกรรมแล้ว แรงงานที่อพยพเข้าไปทำงานในบริเวณดังกล่าว ความต้องการที่อยู่อาศัยย่อมเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว

ระบบนิติรัฐ ความมั่นคงสาธารณรัฐ : ความโปร่งใสของการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชน การอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ รวมถึงปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็เป็นโจทย์ใหญ่ที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนต่างชาติ

เป็นที่น่าสังเกตว่า กระแส Nearshoring ไม่ได้สร้างประโยชน์แก่เศรษฐกิจของเม็กซิโกเท่านั้น หลาย ๆ ประเทศในลาตินอเมริกา ก็พร้อมเปิดรับโอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจรอบนี้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น โคลอมเบีย บราซิล อาร์เจนตินา ที่มีความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีไอที กัวเตมาลา เอลซัลวาดอร์ ที่มีประสบการณ์เป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก (Maquiladora) อยู่แล้ว เป็นต้น

Nearshoring :

โอกาสและความท้าทาย สำหรับไทย

สำหรับผู้ประกอบการชาวไทย กระแส Nearshoring เป็นโอกาสที่นำมาซึ่งการเข้าไปลงทุน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรถยนต์ โดยเฉพาะรถยนต์ไฟฟ้าที่กำลังมาแรง

นอกจากนี้ กระแส Nearshoring ยังน่าจะนำมาซึ่งความต้องการอาหาร **บรรจุภัณฑ์ อุปกรณ์ก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์** ที่เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับทั้งธุรกิจและแรงงานจำนวนมากที่จะหลั่งไหลเข้าไปตามกระแสเศรษฐกิจดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่า นักธุรกิจไทยที่สนใจจับกระแส Nearshoring นี้ จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมด้านข้อมูล **เชิงธุรกิจและต้องไม่ลืมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการทำ local partner ที่ไว้ใจได้** เพื่อช่วยให้การประกอบธุรกิจในเม็กซิโก รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในลาตินอเมริกาประสบความสำเร็จได้ง่ายมากขึ้น

ขณะเดียวกัน ประเทศไทยเองก็ต้องปรับตัว ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากกระแส Nearshoring ในภูมิภาคอเมริกาเช่นกัน สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส มีความเห็นว่า Nearshoring มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อส่งออกของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของสินค้าอุตสาหกรรมจากการย้ายฐานการผลิตของโรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากจีนเข้าไปตั้งฐานผลิตในเม็กซิโกและประเทศอื่นในใกล้เคียงสหรัฐฯ รวมไปถึงสินค้าเกษตร โดยเฉพาะสินค้าผลไม้สดเมืองร้อนและผลิตภัณฑ์ผลไม้เมืองร้อน ที่หลายประเทศในลาตินอเมริกาก็สามารถปลูกและส่งสินค้าผลไม้สดเข้าสู่ตลาดสหรัฐฯ ได้อย่างรวดเร็ว¹

¹ “การแสวงหาสินค้า Nearshoring ของธุรกิจสหรัฐอเมริกา มีศักยภาพคุกคามการส่งออกไทย” โดยสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส (<https://www.ditp.go.th/post/163600>)

แยกออกไหม? สัตว์ท้องถิ่นตระกูลอูฐ บนเทือกเขาแอนดีส

ปัจจุบันถ้าหากเราอยากจะเจอสัตว์ท้องถิ่นของเทือกเขาแอนดีส ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ยาวที่สุดในโลก ทอดยาวขนานกับชายฝั่งตะวันตกของทวีปอเมริกาใต้ นั้น เราไม่จำเป็นต้องเดินทางไปถึงเปรู โบลิเวีย หรือเอกวาดอร์ อีกต่อไปแล้ว เพราะที่ไทยเองก็มีอัลปากาและลามะให้ได้เห็นและสัมผัสอยู่ในฟาร์มหรือสวนสัตว์ต่าง ๆ แต่หลายคนอาจจะยังไม่มั่นใจว่าตัวไหนกันนะคือลามะ และตัวไหนกันนะคืออัลปากา แต่เจ้าสองตัวนี้ก็ชวนให้สับสนแล้ว แต่ความงงจะยังไม่หมดแค่นี้ เพราะลามะและอัลปากายังมีญาติในตระกูลเดียวกันอีกสองชนิดที่ชื่อว่า บิกูญญา และกัวนาโค ซึ่งหน้าตาของสัตว์ทั้งสี่ตัวนี้คล้ายกันอย่างมากกับแกะ เรียกได้ว่าถ้าเดินมาพร้อมกันหมด

จะต้องมีแยกไม่ออกกันบ้าง แต่ที่มีเหมือนกันแน่นอนคือความน่ารัก และของขวัญจากธรรมชาติอย่าง “ขน” ที่เจ้าสี่ตัวนี้ได้มอบให้เรา มาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ในยุคอารยธรรมอินคาที่ชนพื้นเมืองได้ถักทอเครื่องนุ่งห่มจากขนสัตว์เหล่านี้ มาจวบจนปัจจุบันที่ขนของมันก็ยังเป็นแหล่งรายได้ให้กับชาวบ้าน เป็นมรดกที่ส่งต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นเลยทีเดียว

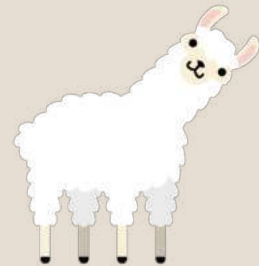
ใน DLA Magazine ฉบับนี้ เราจะพาท่านผู้อ่านไปทำความรู้จักอัลปากา ลามะ บิกูญญา และกัวนาโค สี่สัตว์ตระกูลอูฐแห่งเทือกเขาแอนดีส และไปช่วยกันสังเกตความเหมือน แยกความแตกต่าง รวมทั้งเรียนรู้ความสำคัญของพวกมันกันค่ะ

อัลปากา (Alpaca)

ถิ่นที่อยู่อาศัย : เปรู โบลิเวีย และตอนใต้ของเอกวาดอร์

ลักษณะ : หูเรียวยาวเล็ก หน้าสั้น และมีขนที่หนา ความสูงถึงหัวไหล่ อยู่ที่ 90 เซนติเมตร น้ำหนัก 45 - 90 กิโลกรัม รูปร่างค่อนข้างกลมกว่าลามะ มีกัญญา และกัวนาโค

แม้ว่าเจ้าอัลปากาขนฟูมักจะมีนิสัยที่เป็นมิตร แต่พวกมันหวงของกินเป็นอย่างมาก ถ้าเข้าไปใกล้ ๆ อัลปากาตอนกำลังกินอาหาร อาจจะถูกถ่มน้ำลายใส่ได้ นอกจากนี้ อัลปากายังมีความพิเศษคือมีขนที่นุ่มเหมาะกับการนำมาถักทอสวมใส่ ขนของมันถูกใช้มาตั้งแต่สมัยอินคา ชาวอินคาเรียกขนอัลปากาว่า เส้นใยจากพระเจ้า สำหรับชาวอินคาแล้ว อัลปากาเป็นสัตว์เลี้ยงที่พิเศษ ชาวอินคาจะใช้ทุกส่วนของอัลปากาตั้งแต่เนื้อ กระดูก ไขมัน มาทำเป็นยารักษาโรค รองเท้า เครื่องดนตรี หรือปุ๋ยสำหรับพืช และเนื่องด้วยคุณสมบัติของมันจึงทำให้อัลปากาเป็นสัตว์ที่นิยมใช้ในพิธีบูชาวิญญาณทางศาสนาอีกด้วย แต่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปในช่วงที่ชาวสเปนเดินทางเข้ามาในลาตินอเมริกาและกำจัดอัลปากาจนลดจำนวนลงไปมาก เพราะเห็นว่าเป็นการปลี่ยนพื้นที่ในการเลี้ยงแกะของพวกเขา ชาวพื้นเมืองได้พาอัลปากาที่ยังหลงเหลืออยู่หนีไปอยู่บนเทือกเขาสูงของแอนดีสในที่ที่มีสภาพอากาศหนาวเหน็บ ด้วยความสามารถในการอดทนต่ออากาศหนาว ทำให้มันยังเหลือรอดมาจนถึงทุกวันนี้

อัลปากา (Alpaca)

ถิ่นที่อยู่อาศัย : เปรู โบลิเวีย และตอนใต้ของเอกวาดอร์

ลักษณะ : หูเรียวกเล็ก หน้าสั้น และมีขนที่หนา ความสูงถึงหัวไหล่ อยู่ที่ 90 เซนติเมตร น้ำหนัก 45 - 90 กิโลกรัม รูปร่างค่อนข้างกลมกว่าลามะ มีกัญญา และกัวนาโค

และต่อมาก็ถึงจุดเปลี่ยนที่ทำให้จำนวนอัลปากาเพิ่มขึ้นอีกครั้ง โดย Sir Titus Salt เจ้าของโรงงานและนักการเมืองชาวอังกฤษ ได้นำขนอัลปากาเข้าสู่วงการแฟชั่น ส่งผลให้มีการขยายพันธุ์อัลปากาและทำให้จำนวนอัลปากาเพิ่มขึ้น ขนตามธรรมชาติของอัลปากามีมากกว่า 22 สีด้วยกัน และเส้นขนที่หนานุ่มสามารถกันความหนาวได้ดี อย่างไรก็ตาม เราสามารถตัดขนอัลปากาได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น อัลปากามีอยู่ 2 สายพันธุ์ด้วยกัน ได้แก่ พันธุ์ซูริ (Suri) และพันธุ์ฮัวยากา (Huayaca) ซึ่งแต่ละพันธุ์ให้เส้นขนที่แตกต่างกัน ขนของอัลปากานั้น มีความละเอียดมากถึง 12 ถึง 28 ไมครอน (ยิ่งค่าไมครอนน้อย ยิ่งมีความละเอียดมาก) ขนอัลปากาแข็งแรงกว่าขนแกะถึง 3 เท่าและให้ความอบอุ่นมากกว่าถึง 7 เท่า ความพิเศษของมันยังไม่จบแค่นั้น ขนอัลปากายังระคายเคืองผิวหนังมนุษย์น้อยกว่าขนสัตว์อื่น ๆ เนื่องจากมันไม่มีไขมัน น้ำมัน หรือลาโนลิน และยังมีคุณสมบัติไม่อุ้มน้ำและสามารถป้องกันรังสี UV จากดวงอาทิตย์ได้อีกด้วย

Fun fact : อัลปากากว่า 80% อาศัยอยู่ในเปรู

ลามะ (Llama)

ถิ่นที่อยู่อาศัย : เปรู โบลิเวีย และอาร์เจนตินา

ลักษณะ : หูเรียวยาว มีขนที่หน้าน้อย หลังตรง หางชี้ขึ้น ความสูงถึงหัวไหล่เฉลี่ย 100 - 120 เซนติเมตร น้ำหนัก 135 -180 กิโลกรัม ลามะมีขนาดตัวเฉลี่ยสูงกว่า อัลปากา บีญญา และกัวนาโค

ถ้าใครเคยดูภาพยนตร์การ์ตูนจากดิสนีย์ (Disney) เรื่อง The Emperor's New Groove ก็ารู้สึกคุ้นหน้าคุ้นตากับเจ้าลามะเป็นอย่างมาก เพราะตัวเอกของเรื่องนี้ก็คือลามะนั้นเอง แต่ถ้าไม่เคย ก็ไม่เป็นไรนะคะ เรามารู้จักลามะกันเลยดีกว่า ลามะถูกเลี้ยงเป็นสัตว์ใช้งานเมื่อ 4,000 - 5,000 ปีที่ผ่านมาในภูเขาสูงในเปรู ด้วยนิสัยที่กล้าหาญและขนาดใหญ่กว่าเพื่อนร่วมสายพันธุ์ของมัน จึงทำให้เหมาะกับการขนของและเฝ้าฝูงสัตว์ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะถูกเลี้ยงไว้ใช้งานของมาอย่างยาวนาน แต่ถ้าหากว่าของมันต้องแบกมีน้ำหนักมากเกินไปที่ลามะจะรับไหว พวกมันก็จะออกอาการงอแงด้วยการลงไปนอนนิ่ง ๆ ไม่ขยับ หรือถ่มน้ำลายใส่ ซึ่งลามะสามารถถ่มน้ำลายได้ไกลถึง 3 เมตรเลยทีเดียว ขนของลามะมีน้ำหนักเบา ให้ความอบอุ่น และไม่มีสารลาโนลินที่ทำให้เกิดการแพ้ แต่ยังไม่เป็นที่นิยมเท่าขนของอัลปากา เนื่องจากมีความหยากกว่า ปัจจุบันจึงมีการพัฒนาสายพันธุ์ของลามะเพื่อให้ได้ขนที่นุ่มขึ้น ลามะเป็นสัตว์ที่ฉลาด สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สอนได้ และยังคงเคยมีนักวิทยาศาสตร์สอนลามะใช้กระจกอีกด้วย

Fun fact : มูลสัตว์นั้นมักจะมียกสลับเห็บ แต่อึของลามะแทบจะไม่มีกสลับ และคนสมัยก่อนยังใช้อึลามะในการเติมเชื้อเพลิงอีกด้วย

บิกูญญา (Vicuña)

ถิ่นที่อยู่อาศัย : อาร์เจนตินา โบลิเวีย ชิลี เปรู และเอกวาดอร์
โดยมักจะอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงมาก ๆ

บิกูญญามีหน้าตาที่น่าเอ็นดูอย่างมาก ตาของมันกลมโต หน้าเรียวเล็ก ตัวเล็กและพอมไบหูที่เรียวยาวตั้งขึ้นทำให้ดูน่ารักมากกว่าเดิม บิกูญญาเป็นบรรพบุรุษของอัลปากา ในสมัยอินคา ขนของบิกูญญาถูกสงวนไว้ให้เชื้อพระวงศ์ใช้เท่านั้น และบางครั้งยังได้ฉายาว่า “ทองแห่งแอนดิส” ขนบิกูญญามีสีน้ำตาลอมเหลืองไปจนถึงสีขาว และมีความนุ่มละเอียดมาก ซึ่งทำให้พวกมันถูกล่าเพื่อเอาขนจนถึงจุดที่บิกูญญาเคยหลงเหลืออยู่ประมาณ 6,000 ตัวเท่านั้น ก่อนที่จะมีการประกาศให้บิกูญญาเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ในปี พ.ศ. 2517 แต่เป็นที่น่ายินดีว่าในปัจจุบัน ประชากรบิกูญญาได้รับการฟื้นฟูขึ้นจนมีจำนวนประมาณ 350,000 ตัว

ขนบิกูญญานั้นเรียกได้ว่าเป็นขนที่ราคาแพงที่สุดในโลก สมฉายาทองแห่งแอนดิส ด้วยเหตุผลที่ว่า

1) ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการตัดขนบิกูญญา โดยจะมีพิธีที่เรียกว่า Chaccu (ชัคคู) เกิดขึ้นปีละครั้ง เป็นพิธีกรรมที่คนจะมารวมตัวกันเป็นวงกลมล้อมฝูงบิกูญญาเพื่อตัดขน ซึ่งต้องใช้กำลังคนจำนวนมากรวมถึงใช้พาหนะในการล้อมฝูงเพื่อนำมาตัดขน เมื่อตัดเสร็จก็จะปล่อยไป โดยจะเลือกเฉพาะบิกูญญาที่โตเต็มวัยและไม่ตั้งครรรภ์

บิกูญญา (Vicuña)

ลักษณะ : หูตั้ง หน้าเล็ก ปลายปากสีขาวและหน้าสีน้ำตาลอ่อน ขนหน้าอกและท้องสีขาว ความสูงถึงไหล่โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 90 เซนติเมตร น้ำหนักโดยเฉลี่ย 90 กิโลกรัม

2) ขนของบิกูญญาใช้เวลาถึง 2 - 3 ปี จึงจะงอกกลับมาจนยาวพร้อมตัด 3) ขนบิกูญญาเป็นที่ต้องการสูงเพราะจัดเป็นขนที่มีคุณภาพมากแต่ผลิตได้น้อย โดยขนบิกูญญา มีความละเอียดถึง 11 - 14 ไมครอน สูงกว่าขนของอัลปากาและขนแพะแคชเมียร์ (มีความละเอียดเฉลี่ย 19 ไมครอน) ขนบิกูญญามีราคาราว 350 - 600 ดอลลาร์สหรัฐต่อกิโลกรัม และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากขนบิกูญญา เช่น ถุงมือหรือเสื้อโค้ท สามารถขายได้ในราคา 2,000 - 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ

Fun fact : บิกูญญาเป็นสัตว์ประจำชาติเปรู และปรากฏบนตราแผ่นดินกับธงชาติเปรูอีกด้วย

กัวนาโค (Guanaco)

ถิ่นที่อยู่อาศัย : เปรู ชิลี และอาร์เจนตินา

ลักษณะ : หน้าและจมูกสีดำ ลำตัวเป็นสีน้ำตาลอ่อน หน้าท้องสีขาว หางสั้น หวีใหญ่ หูใหญ่ตั้งตรง และคอยาว ผิวหนังตรงคอค่อนข้างหนา เพื่อป้องกันการโจมตีของนักล่า ความสูงถึงหัวไหล่อยู่ที่ 100 - 120 เซนติเมตร น้ำหนักสูงสุด 120 กิโลกรัม

กัวนาโคเป็นบรรพบุรุษของลามะ มีความคล้ายคลึงกับบิภูญญาเป็นอย่างมาก แต่กัวนาโคจะตัวใหญ่กว่า รวมถึงมีปลายจมูกสีดำ และหน้าออกสีเทา กัวนาโคสามารถวิ่งได้เร็วมาก เมื่อรู้สึกว่ายู่ในสถานการณ์ที่อันตราย เช่น เมื่อเห็นผู้ล่าอยู่ใกล้ ๆ พวกมันสามารถวิ่งได้ด้วยความเร็วถึง 60 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ขนของกัวนาโคไม่เป็นที่นิยมเท่ากับอัลปากา ลามะ หรือบิภูญญา กัวนาโคมีขนสองชั้นด้วยกัน แบ่งเป็นขนชั้นนอกที่แข็งและหนา มีไว้เพื่อป้องกันตัว ส่วนขนชั้นในที่นุ่ม มีไว้เพื่อเก็บความอบอุ่น ทำให้เวลาตัดขนออกมาจะต้องแยกบางส่วนที่ใช้ไม่ได้ออกทำให้เหลือขนอยู่ประมาณ 66 - 84 เปอร์เซ็นต์ที่สามารถนำมาใช้ได้

Fun fact : มีความเชื่อโบราณของกลุ่มชาติพันธุ์ Tehuelche ว่าถ้าเจอกัวนาโคสองหัว จะมีโรคระบาดเกิดขึ้น

แยกออกหรือไม่?

มาถึงตรงนี้ เวลาเราไปเที่ยวฟาร์มสัตว์ชนฟุเราก็สามารถแยกออกแล้วใช่ไหมคะว่าตัวไหน ลามะ ตัวไหนอัลปากา หรือถ้าไปอุทยานแห่งชาติในประเทศแถบเทือกเขาแอนดีสก็สามารถ แยกฝูงกัวนาโคกับฝูงบิกูญญาออกจากกันได้แล้ว

และนอกจากความน่ารักแล้ว เราจะเห็นความคล้ายคลึงกันระหว่างไทยกับลาตินอเมริกา ในเรื่องการทอผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ อย่างไทยเองก็มีการถักทอผ้าไหมเพื่อการสวมใส่ มาอย่างยาวนานแล้วเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่าทั้งสองฝ่ายนั้นมีความเชี่ยวชาญด้านการผลิต และทอผ้าด้วยเส้นใยท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาคเป็นอย่างดี

ซึ่งนี่อาจเป็นหนึ่งในสิ่งที่ไทยและลาตินอเมริกาสามารถแลกเปลี่ยนและถักทอเส้นใยแห่ง ความรู้และประสบการณ์เข้าด้วยกันในอนาคตได้ด้วยค่ะ

สวนพฤกษศาสตร์ในเมือง Curitiba
รัฐ Paraná ประเทศบราซิล

เมือง Salvador
รัฐ Bahia ประเทศบราซิล

DISCOVER

Latin America ISSUE 3/2567

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

เชษฐพันธ์ มากสัมพันธ์ /
ใจไทย อุปการณัติเกษตร / บางริย์ พึ่งพักตร์

บรรณาธิการบริหาร

นาฏริยา นพคุณ พรหมโยธี

บรรณาธิการ

ประภาศรี เจตทรงกุล / พิษญาภา ปัญญาศิริ

คณะผู้จัดทำ

ประภาศรี เจตทรงกุล / จิรัฏฐิตา ตันตัทภักดิ์ /
ศิริวัชร จรัสโชค / พชร อังศุสกุณฤมล /
พิษญาภา ปัญญาศิริ / อติศร ลลิตมงคล

นักเขียน

ชรินทร์ทิพย์ เตชะเพิ่มผล / ประภาศรี เจตทรงกุล /
สุวีรภา วิชัยธนพัฒน์ / ภัชเชร หาญกิติวัธน์ /
กฤชานภัก ผลอ่อน / ธิติ ตันพิสุทธิ์ /
กฤตพล อินอ่อน / ภูริ บัวชูก้าน /
ปาไลดา ศิริสุรพงศ์

ออกแบบงานศิลป์

สมาพันธ์สมาคมดิจิทัลคอนเทนต์บันเทิงไทย /
บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด

ขอขอบคุณ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ฐิติพงษ์ ดั่งคง
คุณชรินทร์ทิพย์ เตชะเพิ่มผล

ผลิตโดย

กองลาตินอเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้
กระทรวงการต่างประเทศ

ติดต่อกองบรรณาธิการ

โทร. 0 2643 5113 - 4

Email: mfa1103@mfa.go.th

ข้อมูลติดต่อ

สถานเอกอัครราชทูตไทย

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบราซิลเลีย ROYAL THAI EMBASSY IN BRASILIA

 Embaixada Real da Tailândia no Brasil /
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบราซิลเลีย
 @ThaiembBrasilia
 <https://www.thaiembassyinbrazil.com/>
 +55 (61) 9 9919 - 8763

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก ROYAL THAI EMBASSY IN MEXICO CITY

 Embajada Real de Tailandia en México /
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก
 <https://mexico.thaiembassy.org/>
 (+52-55) 5540 4551, 55404529

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบัวโนสไอเรส ROYAL THAI EMBASSY IN BUENOS AIRES

 Royal Thai Embassy - Buenos Aires
 <https://thaiembassy-ar.com/>
 (+54) 11 4783-6412, (+54) 11 4780-0555

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงซันติอาโก ROYAL THAI EMBASSY IN SANTIAGO

 Royal Thai Embassy in Santiago, Chile
 @ThailandinChile
 <https://santiago.thaiembassy.org/>
 (56-2) 2717-0959

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลิมา ROYAL THAI EMBASSY IN LIMA

 Embajada del Reino de Tailandia -
Royal Thai Embassy Lima
 <http://lima.thaiembassy.org/>
 +51 1 6375620 - 1

DISCOVER
LATIN AMERICA

ASPAWATCH
AMERICAN AND SOUTH PACIFIC AFFAIRS